

ЕНЕРГЕТИЧНІ РЕФОРМИ:

МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ ПРО ПРОСУВАННЯ УКРАЇНИ
У ВИКОНАННІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС
У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ДОВКІЛЛЯ

ВЕРЕСЕНЬ 2019

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Ця публікація була розроблена за сприяння Європейського Союзу в рамках Ініціативи EU4Energy та за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у рамках Проекту "Збільшення впливу громадянського суспільства у моніторингу та політичному діалозі щодо реформ в енергетиці та суміжних секторах відповідно до імплементації Угоди про Асоціацію". За зміст цієї публікації несуть відповідальність Громадська організація «ДІКСІ ГРУП», а також Громадянська мережа «ОПОРА», Всеукраїнська громадська організація «Енергетична Асоціація України», Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», Асоціація «Європейсько-Українське енергетичне агентство». Зміст цієї публікації не жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу та/або Міжнародного фонду «Відродження».

До ініціативи EU4Energy належить вся підтримка ЄС, націлена на покращення енергозабезпечення, енергетичної безпеки та взаємозв'язків, а також на просування енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії у країнах Східного партнерства – Азербайджані, Білорусі, Вірменії, Грузії, Республіці Молдова та Україні. ЄС надає цю підтримку шляхом фінансування проектів та програм, що сприяють реформуванню енергетичних ринків та скороченню національної енергетичної залежності та споживання. В більш довгостроковій перспективі, енергозабезпечення стане більш надійним, прозорим та фінансово доступним, скорочуючи таким чином енергетичний дефіцит та зменшуючи вартість рахунків за електроенергію як для громадян, так і для приватного сектору. Додаткова інформація на веб-сторінці: www.EU4Energy.eu

Проект "Збільшення впливу громадянського суспільства у моніторингу та політичному діалозі щодо реформ в енергетиці та суміжних секторах відповідно до імплементації Угоди про Асоціацію" ставить за мету посилення ролі громадянського суспільства в адвокації реформ в енергетиці та пов'язаних секторах.

Ключовими цілями проекту є:

- моніторинг втілення Угоди про Асоціацію в частині енергетики, включаючи відповідні зобов'язання щодо довкілля та питань, пов'язаних з торгівлею;
- посилення спроможності громадських експертів та місцевих діячів відслідковувати фактичну реалізацію реформ;
- сприяння громадському діалогу для належної імплементації Європейських реформ енергетики та довкілля;
- інформування заінтересованих сторін та українського суспільства про значення та потенційні вигоди Європейських реформ в енергетиці та довкіллі для того, щоб дати їм можливість тримати уряд підзвітним за проведення реформ.

Проект фінансується Європейським Союзом в рамках ініціативи EU4Energy та співфінансується Міжнародним фондом «Відродження»

www.enref.org

Короткі висновки

Експерти Цільової групи "Газ" звернули увагу на зрушення у процесі "анбандлінгу", зокрема рішення Кабміну про новий, погоджений із зацікавленими сторонами план відокремлення транспортування газу від інших видів діяльності, а також внесення до ВРУ відповідного законопроекту. Також прийнято низку рішень для проходження опалювального сезону 2019/2020 рр., а оператор ГТС прозвітував про тестування реверсних режимів об'єктів ГТС у разі припинення транзиту газу з РФ.

Експерти Цільової групи «Електроенергетика та ядерна безпека» відзначили, прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері використання ядерної енергії», який просунув Україну в імplementації одразу декількох Директив, було затьмарено несподіваним внесенням до нього, з порушенням Регламенту, правки до ЗУ "Про ринок електричної енергії", що дозволить імпортувати електроенергію з Білорусі та Росії за двосторонніми договорами.

Експерти Цільової групи «Енергоефективність та соціальні питання» вважають, що вересень дав надзвичайно мало ознак прогресу у сфері енергоефективності. На фоні фактичної відсутності ініціативи з кращої нормативної роботи з транспозиції вимог належних Директив, з поодиноких успіхів варто відзначити початок роботи Фонду енергоефективності та співпрацю профільного урядового агентства із проектами міжнародної технічної допомоги.

В галузі **відновлюваних джерел енергії** через високі темпи будівництва об'єктів ВДЕ уряд шукає нові рішення проблеми з розрахунками - зокрема, як основне розглядається ретроспективне зниження "зеленого" тарифу.

Експерти сектора **нафти та нафтопродуктів** висловлюють стурбованість тим, що впродовж вересня внаслідок зміни функцій, повноважень і керівництва державних інституцій, відповідальних за вироблення політики в сфері енергетики й довкілля, не було ухвалено жодного нормативно-правового акта, спрямованого на реалізацію міжнародних зобов'язань України в нафтовій сфері. Більшість поданих на узгодження проектів повернуто розробникам із проханням повернутися до їхнього розгляду пізніше. За відсутності наступності в діях Урядів, це означає фактичний зрив встановлених термінів виконання завдань, визначених Угодою про асоціацію з ЄС. При цьому в програмі діяльності нового Кабінету Міністрів реалізації міжнародних зобов'язань України в нафтовій сфері належної уваги не приділено. Лише в цілі 9.6 згадано про зацікавленість у максимальному заміщенні імпорту вуглеводнів, а в цілі 9.7 – про розвиток видобутку нафти та її переробки.

Експерти групи «Бізнес клімат» вітають ухвалення змін до законодавства про державні закупівлі, що дозволить вивести з тіні велику кількість допорогових закупівель, а також підвищити рівень конкуренції на цьому сегменті.

Найбільш вживані скорочення:

АЕС – атомна електростанція
ВВЕР - водо-водяний енергетичний реактор
ВЯП - відпрацьоване ядерне паливо
ГТС – газотранспортна система
ДІЯРУ - Державна інспекція ядерного регулювання України
ДП – державне підприємство
ДСП – державне спеціалізоване підприємство
КМУ – Кабінет Міністрів України
КПП – контрольно-пропускний пункт
МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії
МЕВП – Міністерство енергетики та вугільної промисловості
НАЕК - Національна атомна енергогенеруюча компанія
НАК – Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»
НКРЕКП – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

НПРЧ - нормоване первинне регулюванні частоти
ОЕС – Об'єднана енергетична система
ОСББ – об'єднання співмешканців багатоквартирного будинку
ОСП – оператор системи передачі
ПДВ – податок на додану
ПОН – Постачальник «останньої надії»
ПСО - Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу
РАЕС – Рівненська атомна електростанція
ХАЕС – Хмельницька атомна електростанція
ЦСВЯП – централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива
ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція
ЮУАЕС – Южно-Українська атомна електростанція

Верховна Рада остаточно ухвалила закон про концесію, який обумовлює загальні правила залучення приватного капіталу до управління державним майном. Водночас, у газовій царині народні депутати внесли низку нових законопроектів: перший пов'язаний із регулюванням правовідносин у сфері управління та володіння ГТС, другий – з необхідністю внесення законодавчих змін для забезпечення відокремлення транспортування газу від інших видів діяльності у газовому секторі.

Окрім ухвалення доленосного для реформування "Нафтогазу" та й усієї газової галузі, погодженого всіма зацікавленими сторонами нового рішення про "анбандлінг", Кабмін у вересні вжив заходів для забезпечення успішного проходження опалювального сезону 2019/20, затвердив положення про Мінекоенерго, вирішив змінити керівника Держгеонадр, і видав низку розпоряджень.

Регулятором було суттєво вдосконалено Порядок контролю за дотриманням ліцензіатами, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов, а також оприлюднено звіт про моніторинг ринку газу в II кварталі 2019 року.

"Укртрансгаз" звітував про 100%-у готовність до проведення опалювального сезону, включаючи успішне тестування реверсних режимів відповідних об'єктів ГТС України, задля забезпечення безперебійності газопостачання, у разі припинення транзиту газу з Російської Федерації. У вересні зрушили з місця газові переговори між Україною, ЄС та Росією про майбутній транзит: Росія дала попередню згоду на підготовку контракту за енергетичним законодавством ЄС, хоча й у разі повного його впровадження Україною.

Розвиток ринку газу (статті 338, 341, Додаток XXVII-В УА, Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу)

Доступ та здійснення діяльності з розвідки та видобування газу (статті 279-280, Додаток XXVII-В УА, Директива 94/22/ЄС про умови надання і використання дозволів на пошуки, розвідування і видобування вуглеводнів)

Законопроект про концесію (№1046¹), важливий для потенційного залучення міжнародних партнерів до управління українською ГТС, було ухвалено ВРУ на початку жовтня та передано на підпис Президенту. Цей законопроект, що унормовує умови концесії як форми державно-приватного партнерства, націленої на передання об'єктів державної власності у тимчасове користування приватним інвесторам, доопрацьовували кілька разів. Суттєво модифіковану початкову версію (zareestrovana 29.08.2019 p.) було погоджено Комітетом з питань економічного розвитку ВРУ і прийнято у першому читанні вже 13 вересня². Утім, до ухваленого зі скороченням строку підготовки документа знову надійшли правки, переважну більшість яких було враховано (100 із 158-и – як свідчить порівняльна таблиця). Затвердженою остаточною редакцією закону передбачено конкурсний відбір концесіонерів і надання їм державної негрошової допомоги.

Разом із тим, народні депутати зареєстрували у вересні законопроект №2019³, покликаний залишити незмінним право держави на власність і користування ГТС, мотивуючи це тим, що даний об'єкт є національним надбанням.

Крім того, ВРУ було зареєстровано пропозицію внести зміни до Податкового кодексу (законопроект №2126⁴), призначені звільнити від оподаткування операції з постачання газу населенню (ПДВ), а також

¹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1046&skl=10

² http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_h2?day_13&month_09&year=2019&nom_s=2

³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66636

⁴ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66799

обсяги власного видобутку газу, використовувані на потреби населення (рентна плата), з метою знизити закупівельну та відпускну ціну газу для побутових споживачів (а також тарифи на опалення й гаряче водопостачання).

Другий зареєстрований законопроект, що стосується газотранспортної системи (№2239⁵), було розроблено з метою забезпечити виконання міжнародних зобов'язань України, у тому числі в Енергетичному Співтоваристві, стосовно створення відокремленого незалежного оператора ГТС, згідно з положеннями Директиви 2009/73/ЄС, з огляду на ухвалене у вересні рішення уряду про модель виділення зі структури "Нафтогазу" такого оператора (постанова КМУ №840⁶).

Запропонована Кабміном нова модель "анбандлінга", разом з оновленим планом його втілення, стала компромісним варіантом, затвердження якого поклало край різночитанням у підходах до відокремлення оператора ГТС між урядом і "Нафтогазом" та було схвалено європейськими партнерами, зокрема "як елемент, важливий для успішного результату тристоронніх переговорів"⁷.

Згідно з планом, незалежним газотранспортним оператором за моделлю ISO у кінцевому рахунку стане ПАТ "Магістральні газопроводи України" ("МГУ"), підпорядковане Мінфіну, замість Мінекоенерго. Після передання/одержання "МГУ" 100% статутного капіталу нинішнього оператора – дочірньої компанії "Укртрансгазу" ТОВ "Оператор ГТС України" ("ОГТСУ")⁸, що буде сертифікований за європейськими стандартами, держава передасть газотранспортну систему в управління цього оператора. На думку міністра енергетики О. Оржеля⁹, зазначена модель "анбандлінга" збереже за "Нафтогазом" можливість захисту інтересів України в Стокгольмському арбітражі.

Відповідно до Закону "Про ринок природного газу", крім відокремленості оператора ГТС від діяльності з видобутку та постачання газу, здійснення сертифікації за моделлю ISO потребує виконання таких вимог Третього енергопакета ЄС, як дотримання його незалежності (уповноваження окремого органу державної влади на контроль), забезпечення можливості здійснювати всі без винятку функції оператора (наділення його відповідними ресурсами, майном та активами), а також – додаткових повноважень регулятора, не передбачених чинним законодавством (зокрема, ролі арбітра у суперечках між оператором і власником ГТС). На додачу, нагальному вирішенню підлягає проблема одночасної організації виходу на ринок нового оператора ГТС з 1.01.2020 року і збереження безперервності діяльності з транспортування газу, адже за Законом "Про ринок природного газу" (ст. 20) дозвіл (ліцензія) на таку діяльність може бути виданий винятково у разі наявності остаточного рішення про сертифікацію.

І хоча у вересні з боку "ОГТСУ" суттєво активізувалася підготовка до остаточного виділення оператора ГТС¹⁰, що дало йому змогу вже 4 жовтня подати заявку на сертифікацію¹¹ – результативне завершення процесу "анбандлінга" неможливе без відповідного законодавчого підґрунтя. Необхідні законодавчі зміни, ухвалення яких уможливить забезпечення всіх вказаних вище вимог, й запропоновано законопроектом №2239.

Таким чином, законопроектом №2239 передбачено внести відповідні зміни до цілого пакета законів: "Про ринок природного газу", "Про трубопровідний транспорт", "Про управління об'єктами державної власності", "Про Кабінет Міністрів України", про регулятора, про ліцензування тощо. Тим часом,

⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67038

⁶ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vidokremlennya-diialnosti-z-tran-180919-840>

⁷ <https://twitter.com/MarosSefcovic/status/1174631593014628353>

⁸ Наразі "ОГТСУ" виконує функцію технічної експлуатації ГТС України та перебуває у 100-відсотковій власності АТ "Укртрансгаз"

⁹ <https://www.facebook.com/exprogasoil/posts/2393642697518676>

¹⁰ Про що свідчить інформація на сайті "ОГТСУ": <https://tsoua.com/news/>

¹¹ https://tsoua.com/news/tov-operator-gts-ukrayiny-podalozayavku-na-sertyfikaciyu-donkrekp/?fbclid=IwAR1FZzrtk8fUwbdRBmiukLMRdFV0_YvWm1ao52zoshG5Vxqi9eMv2zuF4

незважаючи на попереднє погодження документа Енергетичним Співтовариством, як зазначив під час П'ятого українського газового форуму в Києві голова його Секретаріату Я. Копач¹², внесений законопроект не повністю відповідає європейському законодавству, хоча є сподівання, що це ще буде виправлено¹³.

У сфері взаємин Кабміну з "Нафтогазом" мало місце ще дві події – по-перше, уряд замінив представників держави у наглядовій раді "Нафтогазу" (розпорядження №793-р¹⁴): В. Демчишина та К. Мар'євича замінили Ю. Ковалів та Н. Бойко; по-друге, Кабмін відмовився продовжувати оскарження та відкликав апеляційну скаргу на рішення суду¹⁵, за яким "Нафтогазу" було дозволено не віддавати 90% від чистого прибутку до бюджету¹⁶.

Водночас, проти новації про виплату державі у вигляді дивідендів 90% прибутку, запровадженої урядом з 1.01.2019 року для всіх державних компаній (на заміну норми в 75%), виступив Комітет ВРУ з питань енергетики та житлово-комунальних послуг. Цим комітетом на засіданні 10 вересня було прийнято звернення до уряду та Мінфіну¹⁷. Посилаючись на таку специфіку, як фінансування більшістю енергокомпаній інвестиційних програм саме з чистого прибутку, а також факт того, що недостатність інвестицій негативно впливає на динаміку тарифів галузі, народні депутати просять уряд переглянути для державних енергокомпаній норму перерахування частки прибутку на дивіденди, знизивши цей показник з нинішніх 90% не більше, ніж до 30%¹⁸.

У зв'язку з тим, що діюче Міністерство енергетики та захисту довкілля (Мінекоенерго) було утворено шляхом перетворення та реорганізації Мінприроди й Міненерговугілля, його діяльність у новій якості потребувала унормування. Для цього уряд затвердив нове положення, яким встановлено основні завдання та обов'язки Мінекоенерго (постанова №847¹⁹). Віднині Мінекоенерго відповідатиме за регулювання не тільки паливно-енергетичного комплексу (ПЕК), а й негативного впливу на зміни клімату. Окрім формування та просування державної політики у сферах ПЕК та довкілля, на Мінекоенерго покладено й такі функції як геологічне вивчення та раціональне використання надр, а також відтворення та охорона природних ресурсів.

У вересні тривало формування команди уряду, яка була би ефективною в усіх царинах. Так, було звільнено керівників восьми державних структур²⁰, у т. ч. тих, що належать до сфери управління Мінекоенерго, зокрема очільника Держгеонадр О. Кирилюка. Замість нього, тимчасово призначено (розпорядження №843-р²¹) директора Департаменту державного геологічного контролю цієї служби В. Гончаренка.

Держгеонадрами, в особі вже нового керівника, зроблено перший крок до створення національної інфраструктури геопросторових даних – підписано Меморандум про взаємодію з цього приводу із Державним інформаційним геологічним фондом, Державною службою України з питань геодезії,

¹² <https://ua-energy.org/uk/posts/zakonoproekt-pro-anbanlinh-poky-ne-vidpovidaie-ievropeiskomu-zakonodastvu-kopach>

¹³ Забігаючи наперед, зазначимо, що з метою врахування зауважень, у жовтні ВРУ було зареєстровано та вже схвалено у першому читанні альтернативний законопроект №2239-1 (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67105)

¹⁴ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-naglyadovoyi-radi-a-110919-793r>

¹⁵ <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84165105>

¹⁶ Оперативні дані "Нафтогазу": сукупний розмір податкових та дивідендних платежів групи за 8 міс. 2019 р. склав 79,8 млрд. грн.

(<http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/CD0503F239380845C2258473005537DB?OpenDocument&year=2019&month=09&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>)

¹⁷ <http://kompek.rada.gov.ua/uploads/documents/30506.pdf>

¹⁸ <http://kompek.rada.gov.ua/uploads/documents/30513.pdf>

¹⁹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-devakih-postanov-m847180919kabinetu-ministriv-ukrayini>

²⁰ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-prijnyav-nizku-kadrovih-rishen>

²¹ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-timchasove-pokladennya-vikonan-843r>

картографії та кадастру та Центром державного земельного кадастру²². Ефективна співпраця зазначених відомств може забезпечити синхронізацію та оптимізацію роботи з даними земельного кадастру та кадастру родовищ і проявів корисних копалин, необхідну користувачам.

Також у вересні відбувся 7-й електронний аукціон, організований Держгеонадрами у рамках урядового експерименту з онлайн-продажу спецдозволів на користування надрами, в якому перемогло АТ "Укргазвидобування"²³. Натепер уже підготовлено ще 7 нафтогазоносних площ до проведення наступного, останнього в поточному році, аукціону.

Тим часом, Асоціація газовидобувних компаній України (АГКУ) закликала народних депутатів²⁴ не підтримувати зміни до Податкового кодексу, запропоновані Державною фіскальною службою у законопроекті №1210²⁵. Суть пропозицій полягає у зміні формулювання про використання стимулюючих ставок рентної плати (6% і 12%, залежно від глибини) для видобутку природного газу з нових свердловин, що знівелює законодавчо закріплене з 1.01.2018 року "застосування стимулів для буріння нових свердловин та використання сервісних контрактів, як інструмента підвищення видобутку". АГКУ зазначає, що чинні норми вже дали змогу поживавити видобуток (за 20 місяців їх дії було пробурено 185 нових свердловин, третина з яких – на глибині більш ніж 5 км, тоді як 2017 року – лише 22 свердловини), збільшивши у цілому обсяг на 1 млрд кубометрів. Серед іншого, нарощення видобутку газу незалежними добувачами 2018 року склало 7%, у порівнянні з 0,1% 2017 року²⁶. Застерігаючи від прийняття нового формулювання, АГКУ наголошує, що такий крок не тільки неминуче призведе до зменшення обсягів буріння та видобування газу, а й "негативно позначиться на репутації держави серед інвесторів".

Разом із тим, ще однією "репутаційною" загрозою стало рішення Кабміну про скасування конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції (УРП) на чорноморській шельфовій ділянці "Дельфін" (постанова КМУ №864²⁷), "у зв'язку з невідповідністю процедури проведення конкурсу практиці Європейського Союзу". Після офіційного оприлюднення урядового рішення, яким визнано нечинною постанову №271 від 6.03.2019 р. про проведення цього конкурсу, І. Пономарьов, один з акціонерів і CEO компанії Trident Acquisitions, визнаної раніше переможцем конкурсу, не виключив оскарження цього рішення в суді. За його словами²⁸, команда юристів компанії "оцінює позицію для звернення до суду, як українського, так і міжнародного".

У вересні НКРЕКП внесла зміни до порядку контролю за дотриманням ліцензіатами законодавства (постанова №1952²⁹), доповнивши його новими главами про організацію двох форм позапланових перевірок: невіізних (тобто таких, що проводяться у приміщеннях регулятора) та здійснюваних до прийняття рішення по суті спірного питання. Ухваленими змінами врегульовано строки, підстави та коло питань, що підлягає таким перевіркам.

Активність регулятора у площині ліцензійної діяльності в газовому секторі протягом вересня не змінилася: загалом було прийнято 19 постанов (№№1826, 1860, 1861, 1884, 1927-1932, 1938, 1953-1955, 1970, 1971, 1980, 2015, 2016)³⁰, кількість ліцензіатів у сфері постачання газу досягла 616-ти³¹. 10 із

²² <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-pidpisali-memorandum-z-dnvp-derzhavnij-informacijnij-geologichnij-fond-ukra%20ni-derzhavnouy-sluzhboyu-ukra%20ni-z-pitan-geodezi%20ni-kartografi%20ni-ta-kadastru-ta-derzhavnim/>

²³ <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-proveli-peredostannij-naftogazovij-elektronnij-aukcion-u-comu-roci/>

²⁴ <http://agpu.org.ua/news/gazovidobuvniki-zaklikayut-narodnih-deputativ-ne-galmuvati-rozvitok-galuzi.htm>

²⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520

²⁶ <http://agpu.org.ua/news/gazovidobuvniki-zaklikayut-narodnih-deputativ-ne-galmuvati-rozvitok-galuzi.htm>

²⁷ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-viznannya-takoyu-shcho-vtrat-a864>

²⁸ <https://www.facebook.com/iponomarev/posts/10157621084140802>

²⁹ <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=44398>

³⁰ <http://www.nerc.gov.ua/?id=37896>

³¹ <http://www.nerc.gov.ua/?id=11957>

ухвалених НКРЕКП постанов – про накладення штрафів за порушення ліцензійних умов діяльності, б – про здійснення позапланових перевірок (зокрема буде перевірено АТ "Укртрансгаз"³²).

Крім того, регулятор опублікував результати моніторингу функціонування ринку газу за II квартал 2019 року³³.

За даними оприлюдненої "Нафтогазом" консолідованої звітності³⁴, в I півріччі 2019 року компанія збільшила чистий прибуток в 1,8 рази (на 11,1 млрд грн), у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року – до 24,7 млрд грн. Прибуток до оподаткування склав 31,9 млрд грн, що на 79% перевищує результат відповідного періоду минулого року (обтяженого виплатою 4,8 млрд грн ПДВ, пов'язаного з рішенням Стокгольмського арбітражу).

"Нафтогаз" оголосив³⁵, що у вересні знижено на 3,4% ціну природного газу для газзбутів, що постачають газом населення та інших споживачів за ПСО – до рівня у 4493,64 грн за тис. кубометрів (без ПДВ і транспортних витрат). Компанія звітує, що у порівнянні з квітнем поточного року, ціна газу для потреб захищених категорій споживачів зменшилася приблизно на 28%.

Натомість, оприлюднені "Нафтогазом" цінові пропозиції для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання, що не підпадають під дію ПСО³⁶, свідчать, що, у порівнянні з рівнем серпня-вересня, ціна для них у жовтні 2019 року зростає в діапазоні 4,9-5,6%, залежно від умов закупівлі та оплати. За новим прейскурантом³⁷, ціну газу як товару (з ПДВ) встановлено з 1 жовтня на таких рівнях: для місячних потреб обсягом до 50 тис. кубометрів включно – 6549,6 грн за тис. кубометрів; за відсутності заборгованості перед "Нафтогазом" і місячних потреб від 50 тис. кубометрів: а) без попередньої оплати – також 6549,6 грн за тис. кубометрів; б) за умови попередньої оплати³⁸ - 5878,8 грн за тис. кубометрів.

Доступ до послуг оператора ГТС (статті 338, 341, Додаток ХХVII-В УА, Регламент (ЄС) № 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу, Регламент Комісії (ЄС) № 2017/460 про встановлення мережевого кодексу гармонізованих структур тарифу на транспортування газу, Регламент Комісії (ЄС) № 312/2014 про встановлення мережевого кодексу балансування газу в газотранспортних системах)

Питання торгівлі (ст. 269-274 УА) та взаємодії операторів (Додаток ХХVII-В УА, Регламент Комісії (ЄС) № 2015/703 про встановлення мережевого кодексу правил інтеперабельності та обміну даними, Регламент Комісії (ЄС) № 2017/459 про встановлення мережевого кодексу механізмів розподілу потужності в газотранспортних системах)

У межах режиму добового балансування, оператор ГТС у вересні прийняв рішення з 1 жовтня змінити методикку встановлення маржинальної ціни³⁹, перейшовши з її місячного визначення до добового⁴⁰. Віднині маржинальна ціна буде в автоматичному режимі щодоби оприлюднюватися на Інформаційній платформі АТ "Укртрансгаз". Про цей прогресивний крок, який наближує режим балансування української ГТС до європейських норм, було повідомлено листом регулятору. Для повної синхронізації

³² <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=44381>; <http://www.nerc.gov.ua/index.php?id=44383>

³³ http://www.nerc.gov.ua/index.php/data/filearch/Materialy_zasidan/2019/zhovten/07.10.2019/p7_07-10-19.pdf?news=9449

³⁴ http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz-6m2019fs-Consolidated_UKR.pdf

³⁵ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/4B8B3095CAE18F16C22584730054689D?OpenDocument&year=2019&month=09&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

³⁶ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/C3CDE167461E8467C225847E002898D4?OpenDocument&year=2019&month=09&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

³⁷ <http://www.naftogaz.com/files/Information/Naftogaz-gaz-prices-ne-PSO-October-2019.pdf>

³⁸ Оплати протягом календарного місяця, що передує місяцю поставки газу

³⁹ Згідно з Кодексом ГТС, розраховується оператором ГТС для подальшого розрахунку вартості позитивного небалансу споживача

⁴⁰ <http://utg.ua/utg/media/news/2019/10/operator-gts-vprovadyv-schodobove-vyznachennya-marzhynalnoi-tsiny-gazu.html>

з європейськими стандартами, в частині розрахунку плати за небаланси, необхідно впровадити третю методику встановлення маржинальної ціни, передбачену Кодексом ГТС – на основі біржових котирувань, для чого потрібно забезпечити функціонування ліквідної газової біржі.

Безпека постачань (статті 338, 341, Додаток XXVII-В УА, Директива 2004/67/ЄС про заходи захисту безпеки постачання природного газу), дія "Механізму раннього попередження" (Додаток XXVI УА), дії у надзвичайних обставинах (статті 275-276, 309, 314 УА)

Опалювальний сезон

Напередодні початку чи не найскладнішого за останні роки опалювального сезону 2019/20, в якому до традиційних вже проблем – зносу котелень і теплових мереж, разом з багатомільярдними боргами тепловиків за газопостачання⁴¹ – додалася іще одна: потенційна можливість повного припинення транзиту російського газу, всі відомства активно докладали зусиль, аби забезпечити стабільне проходження сезону та уникнути будь-яких збоїв.

Уряд доручив "Нафтогазу" та облдержадміністраціям вирішити всі необхідні для своєчасного початку сезону організаційні питання і надав рекомендації відповідним суб'єктам, зокрема НКРЕКП, ФДМУ та органам місцевого самоврядування (розпорядження №921-р⁴²).

На "Нафтогаз", окрім забезпечити кампанію з укладення договорів на постачання газу в новому сезоні та, відповідно, його безперебійні поставки в Україні, а також – угоди з реструктуризації заборгованості з теплопостачальними організаціями, покладено зобов'язання⁴³, спільно з АТ "Укртрансгаз", АТ "Вінницязгаз", Вінницькою облдержадміністрацією, ін. вжити всіх дієвих заходів для забезпечення газом м. Могилів-Подільський з тим, аби гарантувати поставки по імпорту до Молдови без участі російського "Газпрому"⁴⁴. Отже, за домовленістю з урядом Республіки Молдова, Кабмін вирішує проблему запобігання можливому перериванню газопостачання цієї країни, у разі припинення транзиту газу з РФ до України.

Також Кабмін ухвалив рішення подовжити на новий опалювальний сезон (з 1 жовтня 2019 р. до 1 травня 2020 р.) дію пониженого з 90% до 60% обов'язкового мінімального рівня оплати за поставлений "Нафтогазом" у межах ПСО природний газ для державних ТЕЦ (постанова №857⁴⁵). На думку урядовців, це рішення також сприятиме стабільності проходження опалювального сезону, оскільки забезпечить безперебійність надходження тепла мешканцям відповідних регіонів.

На початок жовтня "Нафтогаз" виконав ключове завдання підготовки до опалювального періоду, накопичивши у газосховищах рекордні запаси газу – 20,5 млрд кубометрів⁴⁶ (на 4,2 млрд кубометрів більше, ніж у 2018 році), а також уклав угоду з великим іноземним трейдером на імпорт близько 450 млн кубометрів газу з гарантованою поставкою у I кварталі 2020 року⁴⁷.

⁴¹ На 1 жовтня 2019 року прострочена заборгованість виробників тепла перед "Нафтогазом" перевищила" 39 млрд. грн. (<http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/2C131F9DD0754565C2258487003FCD20?OpenDocument&year=2019&month=10&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>)

⁴² <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/devaki-pitannya-opalyvalnogo-periodu-201920-m921290919roku>

⁴³ Там само

⁴⁴ Поточна газова угода Молдови з Росією, як і у випадку України, діє лише до кінця 2019 року

⁴⁵ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmini-do-punktum857290919rirodnogo-gazu-dlya-zabezpechennya-zagalnosuspilnih-interesiv-u-procesi-funkcionuvannya-rinku-prirodnogo-gazu>

⁴⁶ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/C6A48FF0289F7067C2258489004BA026?OpenDocument&year=2019&month=10&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>

⁴⁷ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/2AA5C07FE65858CCC22570B90056AF6E?OpenDocument&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&Start=31&Count=10&>

"Укртрансгаз" перед початком опалювального сезону здійснив майже 250 протиаварійних тренувань⁴⁸ і на 100% виконав підготовчий до осінньо-зимового періоду 2019/20 план ремонту та модернізації об'єктів ГТС України⁴⁹, а саме: відремонтовано 14,1 км магістральних газопроводів, 29 свердловин і 15 газоперекачувальних агрегатів на сховищах, реконструйовано 12 газорозподільних станцій, а також забезпечено відновлення пошкоджених ліній зв'язку та автотранспорту. Частина здійснених заходів мала на меті апробацію реверсних режимів, у разі переривання транзитних поставок газу, результати якої підтвердили технічні можливості забезпечення реверсу. На додачу, компанією створено оперативні штаби із запобігання надзвичайним ситуаціям. Як повідомив оператор ГТС⁵⁰, всі його підрозділи наразі мають паспорти готовності до роботи в опалювальний сезон 2019/20.

Власне саме "Укртрансгаз" забезпечив успіх виконання завдання з наповнення газосховищ України. За оперативними даними компанії на 26 вересня⁵¹, у зв'язку з досягненням розрахункових обсягів на 6-и і 10-и сховищ, закачування до них газу було припинено. Тим часом, 6,7 млрд кубометрів із закачаних на цю дату обсягів (20,1 млрд кубометрів) зберігалося в режимі "митного складу".

Натомість, показники роботи української ГТС за повних 9 місяців 2019 року були такими⁵²: обсяги імпорту зросли на 44% – до 11,6 млрд кубометрів, обсяги закачування, у порівнянні з тим самим періодом 2018 року – на 34%, сягнувши 11,8 млрд кубометрів (що, разом із зниженням споживання на 7%, сумарно й дало змогу накопичити 20,5 млрд кубометрів), обсяги транзиту перевищили показник минулого року лише на 1% – до Європи та Молдови було транспортовано 66,3 млрд кубометрів газу із Росії.

Переговори про транзит

Разом із тим, у Брюсселі відбулися чергові тристоронні перемовини за участю представників України, Росії та Єврокомісії, пов'язані із завершенням чинної транзитної угоди "Нафтогазу" із "Газпромом" та необхідності визначити можливість та умови майбутнього транзиту українською ГТС⁵³. На них уперше делегація РФ не заперечувала можливості подальшої співпраці на засадах європейського законодавства, за умови повного впровадження його положень українською стороною до кінця року. Російській делегації було передано проекти угоди про взаємодію між операторами суміжних газотранспортних систем, стандартної угоди на транспортування газу, а також дорожню карту послідовності закінчення процесу відокремлення оператора ГТС за новою схемою "анбандлінга".

Як повідомили ЗМІ⁵⁴, "Нафтогаз" розрахував і оприлюднив потенційні тарифи на транзит, залежно від обсягів транспортування газу до Європи ГТС України на найближчі 5 років. За річного бронювання обсягу транспортування у 60 млрд кубометрів, тариф може скласти 3,21 дол. за тис. кубометрів (разом з ПДВ), за обсягу 90 млрд кубометрів – відповідно, 2,56 дол.

Наступний раунд перемовин анонсовано на 28 жовтня 2019 року⁵⁵.

⁴⁸ <http://utg.ua/utg/media/news/2019/09/ukrtransgaz-provv-majzhe-250-protiavarijnix-trenuvan-pered-pochatkom-opalyvalnogo-sezonu.html>

⁴⁹ <http://utg.ua/utg/media/news/2019/10/ukrtransgaz-vykonav-100-vidsotkiv-robot-z-pidgotovky-gts-do-opalyvalnogo-sezonu.html>

⁵⁰ Там само

⁵¹ <https://www.facebook.com/utg.ua/photos/a.229297467194177/1266801330110447/?type=3&theater>

⁵² <http://utg.ua/utg/media/news/2019/10/gts-results-2019-09.html>

⁵³ <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/861D2B4B23D538DCC225847A0061E284?OpenDocument&Highlight=0,%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96>

⁵⁴ <http://reform.energy/news/tarif-na-tranzit-cherez-gts-ukrainy-mozhet-sostavit-321-pri-godovom-bronirovanii-60-mlrd-kubm-ili-256-pri-90-mlrd-kub-m-naftogaz-12539>

⁵⁵ <https://biz.liga.net/ekonomika/tek/novosti/evrokomijsiya-nazvala-datu-sleduyuschih-peregovorov-po-tranzitu-gaza>

Інші питання

У ході прес-конференції про пріоритети діяльності Мінекоенерго, міністр О. Оржель повідомив про домовленості з Польщею щодо реалізації інтерконектора, зокрема розширення поставок газу за рахунок балтійських терміналів з прийому скрапленого газу⁵⁶. Посадовець уточнив, що подальша робота проводитиметься на рівні експертних груп.

Мінекоенерго провело також публічне обговорення законопроекту "Про основи енергетичної безпеки", частини якого публікувалися на сайті міністерства у червні та серпні 2019 року⁵⁷. Мотивуючи необхідність підготовки цього акта, представники відомства вказали на відсутність цілісного підходу в енергетичному секторі з питань формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки⁵⁸.

За даними ЗМІ⁵⁹, після заборони Суду ЄС російському АТ "Газпром" використовувати повну пропускну здатність газопроводу OPAL для постачання газу з "Північного потоку-1" до Німеччини, німецький регулятор (Федеральна агенція мереж) висунув російському монополісту вимогу виконати рішення суду та невідкладно скоротити прокачування газу через OPAL. Агенція заборонила "Газпрому" використовувати додатково заброньовані потужності OPAL, а компанії-оператору – продавати їх в майбутньому, виразивши готовність "вжити заходів щодо нагляду за виконанням вердикту".

У відповідь, оператор газопроводу OPAL Gastransport GmbH оголосив наміри з 14 вересня обмежити використання потужностей газопроводу⁶⁰ (йдеться про 15,86 млн кВт-год/год., що дорівнює 36,8 млн кубометрів за добу, або близько 12,3 млрд кубометрів у річному вираженні), після чого ціни газу на нідерландському газовому хабі TTF з поставкою у жовтні зросли майже на 10%⁶¹.

Через незавершену транзитну суперечку України з Росією, в Європі не виключають можливості ще більшого стрибка цін на газ. Такі побоювання озвучив голова правління німецької компанії Wintershall Dea М. Мерен⁶². На його думку, в європейських сховищах зберігається достатньо газу, аби не остерігатися його фізичної нестачі протягом зимового періоду, однак, відсутність транзитної угоди між "Газпромом" і оператором ГТС України в умовах обмеження доступу російського газу через газопровід OPAL може зумовити різкий підйом цін, що негативно вплине на довгострокову динаміку ринку.

Водночас, за повідомленням голови правління "Нафтогазу" ЗМІ А. Коболева⁶³, газотранспортні системи України та Словаччини готові замінити послуги газопроводу OPAL і доставляти необхідні обсяги російського природного газу до Європи.

⁵⁶ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245392927&cat_id=35109

⁵⁷ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244946928

⁵⁸ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245394198&cat_id=35109

⁵⁹ <https://www.dw.com/ru/%D0%B2-%D1%84%D1%80%D0%B3-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BE%D1%82-%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0-%D0%B2%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%B5-%D1%81%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%8C-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%BA%D1%83-%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D0%BE-opal/a-50392583>

⁶⁰ <https://www.finanz.ru/novosti/birzhevyye-tovary/ceny-na-gaz-v-evrope-vzleteli-na-10percent-posle-udara-po-severnomu-potoku-1-1028523582>

⁶¹ <https://www.montelnews.com/en/story/ttf-gas-front-month-hits-8-week-high-on-opal-cut/1042552>

⁶² <https://www.rbc.ru/business/03/10/2019/5d95af4d9a79477ae48d8f5e>

⁶³ <http://reform.energy/news/gts-ukrainy-i-slovakii-gotovy-zamestit-uslugi-opal-dlya-gazproma-glava-naftogaza-12483>

Електроенергетика та ядерна безпека

Верховна Рада прийняла довгоочікуваний Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері використання ядерної енергії», який просунув Україну в імплементації одразу декількох Директив. Парламент також прийняв зміни до 67 статті Закону України «Про ринок електроенергії», які дозволяють імпортувати електроенергію з Білорусі та Росії за двосторонніми договорами. Закон підписаний Президентом України, зміни набули чинності 24 вересня 2019 р.

Директива 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (Ст.269, Глава 11, Розділ IV Угоди про Асоціацію Україна-ЄС)

18 вересня Верховна Рада прийняла зміни до Закону України «Про ринок електроенергії», які дозволяють імпортувати електроенергію з Білорусі та Росії за двосторонніми договорами.⁶⁴

Відповідну правку голови комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг Андрія Геруса разом із законопроектом №1084 - «Про внесення змін до деяких законів України у сфері використання ядерної енергії, підтримало 265 народних депутатів.

Зокрема, Рада виключила із Закону «Про ринок електроенергії» частину восьмої статті 67, в якій йшлося, що «увесь обсяг електричної енергії, імпортованої з держав, що не є сторонами Енергетичного Співтовариства, продається виключно на ринку «на добу наперед» та балансує на ринку».

Таким чином, з'являється можливість імпортувати електроенергію з Білорусі та РФ за двосторонніми договорами.

18 вересня 2019 р. Уряд прийняв постанову № 847, якою вніс зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів та затвердив Положення про Міністерство енергетики та захисту довкілля у зв'язку з утворенням нового Міністерства шляхом перейменування Мінприроди і реорганізації Міненерговугілля.⁶⁵ Міністром призначено Олексія Оржеля.

09 вересня н.д. О.Кучеренко зареєстрував «Проект Закону про внесення змін до Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про ринок електричної енергії" щодо постачання електричної енергії для забезпечення функціонування спільного майна багатоквартирного житлового будинку» (№2098) , яким пропонується, щоб постачання електричної енергії для забезпечення функціонування спільного майна багатоквартирного житлового будинку прирівнювалося за тарифом до постачання електроенергії населенню.⁶⁶ Станом на 1 жовтня проект не розглядався профільним комітетом ВРУ.

Секретаріат Енергетичного Співтовариства 5 вересня опублікував заяву, в якій звернув увагу на високий рівень зарегульованості та значні диспропорції на ринку електроенергії у вигляді механізму ПСО, за яким розподіляється значна частка електроенергії. На думку Секретаріату такий стан шкодить розвитку конкуренції та має бути усунений першочергово. Хоча на вільному ринку торгується 53%, проте стара непрозора модель «єдиного покупця» має бути замінена на конкурентну модель ринку.

«Останнє рішення Кабміну від 21 серпня 2019р збільшило обсяг електроенергії, який має продаватися в рамках ПСО, що шкодить функціонуванню ринку. На додачу, сегменти ринку функціонують в зарегульованих умовах. За таких умов гравці на ринку позбавлені впевненості та зацікавленості в участі в нових сегментах ринку», - йдеться у повідомленні.⁶⁷

⁶⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-20#n48>

⁶⁵ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245402199&cat_id=35109

⁶⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66755

⁶⁷ <https://expro.com.ua/novini/energetichne-sptovaristvo-zverta-uvagu-na-zaregulovanst-novogo-rinku-elektroenerg>

Електроенергетика та ядерна безпека

Двосторонні аукціони

Комісія з відбору організаторів електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами відповідно до Порядку відбору організаторів електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05 червня 2019 № 499 повідомила, що першочергове право на організацію та проведення аукціонів отримала Товарна біржа «Українська енергетична біржа» як організатор аукціону, який набрав найбільшу кількість балів.⁶⁸ Таким чином «Українська енергетична біржа» продовжує проводити двосторонні аукціони з продажу електричної енергії до кінця цього року.

ПСО, Гарантований покупець

ДП «Гарантований покупець» з 1 вересня 2019 року розпочало продаж електричної енергії для компенсації технологічних витрат на її передачу та розподіл електричними мережами операторам систем розподілу та оператору системи передачі. Такий продаж покладено у рамках спеціальних і обов'язків відповідно до змін, що КМУ 21 серпня 2019 року внесено до [Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії](#) (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 483 зі змінами від 12.06.2019 № 512 та від 21.08.2019 №803).⁶⁹

Так, Гарантований покупець продає ОСП та ОСР електричну енергію, яка вироблена на атомних електростанціях, за граничною ціною виробника. Обсяги продажу – 80 відсотків, необхідних для компенсації технологічних витрат електричної енергії на її передачу та розподіл електричними мережами.

Регламент 714/2009/ЕС від 13 липня 2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електричною енергією та скасовує Регламент 1228/2003 (Ст.270, Глава 11, Розділ IV Угоди про Асоціацію Україна ЄС)

З метою покращення електропостачання та надійності роботи ОЕС України 4 вересня НЕК «Укренерго» та угорський оператор системи передачі MAVIR підписали нову Експлуатаційну угоду про управління системою та мережею. Документ встановлює правила та вимоги щодо взаємодії між ОСП під час паралельної роботи енергосистем⁷⁰.

12 вересня НЕК «Укренерго» та Консорціум системних операторів ENTSO-E підписали Сервісний контракт для дослідження можливості синхронного об'єднання енергосистеми України з ENTSO-E. В межах контракту передбачено створення спільної математичної моделі енергосистеми України та ENTSO-E та проведення досліджень динамічної та статичної стійкості енергосистем. Ці дослідження є невід'ємною складовою Угоди про умови майбутньої інтеграції енергосистеми України до ENTSO-E.

Підготовча робота для досліджень була розпочата влітку минулого року: розроблені процедури, методики та програми випробувань, забезпечено фінансування їх проведення з боку USAID. У січні-квітні 2019 р. за участю спостерігачів від Проектної групи Україна/Молдова вже проведено

⁶⁸ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245396800&cat_id=35109

⁶⁹ <http://www.gpee.com.ua/main/news?id=197>

⁷⁰ <https://ua.energy/media/pres-tsentr/pres-reliz/ukrenergo-ta-ugorskyj-osp-mavir-pidpysaly-novu-ekspluatatsijnu-ugodu/>

Електроенергетика та ядерна безпека

випробування щодо автоматичного регулювання частоти й потужності та автоматичного регулювання збудження генераторів були проведені на 11 енергоблоках 8 електростанцій.⁷¹

Регламент Комісії (ЄС) № 543/2013 від 14 червня 2013 року про надання та оприлюднення даних на ринках електроенергії та про внесення змін і доповнень до додатка I до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 714/2009.

Імпорт- експорт електроенергії

За даними ОСП за період липень-вересень 2019 в Україну сумарно імпортовано 937 млн кВт·год електроенергії, що становить 64% від обсягу експортованої електроенергії (1457,7 млн кВт·год) за цей же період.

Сумарно у вересні імпортовано 351,017 млн кВт·год. При цьому порівняно з першими поставками у липні відмічається зростання імпорту з Угорщини (у понад 2 рази) та з Білорусі (в 1,7 разів) та незначне зменшення – зі Словаччини.

Експорт електроенергії у вересні становив 475,915 млн кВт·год, з них з «острова Бурштинської ТЕС» в Угорщину – 309,743 млн кВт·год, Словаччину – 1,061 млн кВт·год, Румунію – 1,786 млн кВт·год.

Здійснювались також експортні поставки в Польщу – 117,283 млн кВт·год та Молдову – 46,042 млн кВт·год.⁷²

Директива 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (Стаття 273, Глава 11, Розділ IV, Угоди про асоціацію Україна- ЄС)

Оператор системи передачі

НКРЕКП оприлюднила проекти постанов «Про затвердження Змін до Порядку встановлення (формування) тарифу на послуги з передачі електричної енергії»⁷³ та «Про внесення змін до Порядку формування тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління».⁷⁴

21 червня НКРЕКП Постановою № 1120 були внесені зміни до Кодексу системи передачі, відповідно до яких змінено механізм розрахунку обсягу послуги з передачі електричної енергії послуги та змінено механізм розрахунку обсягу послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління .

Також, згідно з наказом Міністерства фінансів України від 15.02.2019 № 73 Державне підприємство «НЕК «Укренерго» було реорганізовано в ПРАТ «НЕК Укренерго».

Таким чином виникла необхідність в удосконаленні окремих положень Порядку встановлення (формування) тарифу на послуги з передачі електричної енергії та механізму розрахунку обсягу послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління. Щодо тарифів на послуги з передачі – в частині уточнення підходів щодо визначення прогнозованих обсягів споживання (передачі) електричної енергії, що використовуються при розрахунку тарифу на послуги з передачі електричної енергії, а також визначення витрат, що стосуються сплати частини чистого прибутку до Державного бюджету України, та формули розрахунку прибутку.

⁷¹ <https://ua.energy/media/pres-tsentr/pres-relizy/ukrenergo-uklalo-servisnyj-kontrakt-dlya-doslidzhennya-mozhlyvosti-synhronnogo-ob-yednannya-energosityemy-ukrayiny-z-entso-e/>

⁷² <https://ua.energy/wp-content/uploads/2019/10/Slajd2.jpg>

⁷³ <http://www.nerc.gov.ua/?news=9441>

⁷⁴ <http://www.nerc.gov.ua/?news=9442>

Електроенергетика та ядерна безпека

Щодо удосконалення окремих положень Порядку встановлення (формування) тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, затвердженого постановою НКРЕКП від 22.04.2019 № 586 потребує уточнення підходів щодо визначення прогнозованих обсягів передачі та виробництва електричної енергії, що використовуються при розрахунку тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління для ОСП, а також визначення витрат, що стосуються сплати частини чистого прибутку до Державного бюджету України.

З 1 жовтня буде діяти новий тариф НЕК «Укренерго» на послуги з диспетчерського управління на рівні 8,04 грн/МВт·год. Це на 10% нижче від попереднього тарифу (8,9 грн/МВт·год), що діяв в серпні 2019 р.

Зниження тарифу НКРЕКП пояснюється переглядом бази для його формування. Зокрема, збільшено майже на 24% прогнозований обсяг передачі електричної енергії в II півріччі 2019 року. Також на формування тарифу вплинула заміна обсягів виробленої електроенергії (79 939 млн кВт·год) на обсяги відпущеної (74 000 кВт·год) відповідно до змін, внесених до Кодексу системи передачі постановою НКРЕКП від 21.06.2019 №1120.⁷⁵

ОСП підтримав таке рішення Регулятора.

Моніторинг ринку

24 вересня НКЕКП прийняла зміни до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 29 березня 2019 року № 450 «Про затвердження форм звітності з моніторингу для учасників ринку електричної енергії та інструкцій щодо їх заповнення». Наразі Регулятор використовує до ста різних форм звітності, щоб здійснювати моніторинг⁷⁶. Результати ефективності таких рішень будуть відомі через 2-3 місяці.

Ціни на ринку електроенергії, прогнозний баланс

Міністерство енергетики та навколишнього середовища 5 вересня оприлюднило новий прогнозний баланс до кінця 2019 року. Прогнозується, що Україна у з початку роботи нового ринку електроенергії (з 1 липня) і до кінця цього року імпортує 1,488 млрд кВт·год електроенергії. У балансі попередньої редакції від 29.03.2019р показник імпорту був врахований на нульовому рівні.

Але, в цілому, доля імпорту у покритті загального рівня споживання у 2019р буде становити менше одного відсотка, протягом вересня-листопада щомісячний показник імпорту прогнозується на рівні 300 млн кВт·год.

В новій редакції Прогнозного балансу у порівнянні з попередньою було зменшено на 1,2 млрд кВт·год до 82,153 млрд кВт·год обсяг атомної генерації та збільшено на такий же обсяг (до 47,788 млрд кВт·год) збільшено обсяг виробництва теплової генерації.

Також документом передбачено зменшення долі ГЕС (на 1 млрд кВт·год) – до 1,379 млрд кВт·год. Обсяг експорту за весь 2019р прогнозується на рівні 5,832 млрд кВт·год.⁷⁷

⁷⁵ <https://ua.energy/media/pres-tsentr/pres-relyiz/taryf-ukrenergo-na-dyspetcheryzatsiyu-znyzhenno-do-8-04-grn-mvt-god/>

⁷⁶ <http://www.nerc.gov.ua/?id=44682>

⁷⁷ <https://expro.com.ua/novini/mnekoenergo-prognozu-obsyag-mportu-ee-u-drugomu-pvrchch-2019r-na-rvn-15-mlrd-kvt-god>

Електроенергетика та ядерна безпека

Директива 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (Стаття 274, Глава 11, Розділ IV Угоди про асоціацію Україна- ЄС)

В рамках 10-ти річного Плану розвитку ОЕС України 25 вересня пройшли громадські обговорення , де НЕК «Укренерго» представила проєкт інвестиційної програми на 2020 рік. Компанія планує подвоїти обсяг капітальних інвестицій — до майже 6,6 млрд грн. З них у реконструкцію мереж передбачено інвестувати понад 5 млрд грн, у нове будівництво – 1,6 млрд грн.

Інвестиційна політика Укренерго передбачає, що будівництво великих об'єктів проводяться переважно за рахунок кредитних коштів. Так, у 2020 році частка інвестицій за рахунок кредитних коштів міжнародних фінансових інституцій становитиме 5,1 млрд грн, а за рахунок прибутку, амортизації та інших джерел — близько 1,5 млрд грн.

Серед найбільших інвестиційних проєктів наступного року будуть:

- будівництво підстанції 330 кВ “Західна” із заходами повітряних ліній 330 кВ, для підвищення надійності енергопостачання Київського енерговузла
- реконструкція ПС 330 кВ “Броварська” з встановленням трансформатору (АТ-3), яка є складовою частиною так званого «київського кільця»
- будівництво ЛЕП 750 кВ Запорізька АЕС-Каховська для зняття обмежень видачі потужності з ЗАЕС та підвищення надійності споживачів південної частини ОЕС України
- нове будівництво ПС 500 кВ “Кремінська” з заходами ПЛ 500 кВ Донбаська-Донська та ПЛ 220 кВ Кремінська-Ювілейна
- будівництво нової ПС 330 кВ “Слобожанська”, яка забезпечить надійність живлення споживачів півночі Харкова⁷⁸

Ст.339, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС, Ринок вугілля

Зберігається тенденція невчасної виплати заробітної плати працівникам державних вугільних підприємств та пов'язані з цим періодичні акції протестів.

3 і 4 вересня відбулися торги із закупівлі вугілля марки "Г" для теплоелектростанцій "ДТЕК Західенерго" і "ДТЕК Східенерго".

ДТЕК планував закупити 450 тисяч тонн вугілля марки "Г" – по 75 тисяч тонн для кожної з ТЕС: Ладизинської, Криворізької, Запорізької, Придніпровської, Бурштинської та Добротвірської.

На торгах була сформована цінова пропозиція в діапазоні 1 867-1 966 грн/т в залежності від розташування ТЕС проте пропозиція вугілля на ринку була відсутня.⁷⁹ Необхідно зауважити, що ДТЕК, який виступив замовником на торгах, видобуває до 80 відсотків вугілля в Україні.

З метою виплати заборгованості з заробітної плати шахтарям Уряд запропонував внести зміни до Державного бюджету на 2019 рік, згідно з якими обсяг додаткового фінансування вугільної галузі буде становити 1 млрд гривень.

27 вересня 2019 року введено в експлуатацію нову північну лаву на шахті «Капітальна» Державного підприємства «Мирноградвугілля» у м. Мирноград Донецької області. Продовження роботи шахти забезпечить 2, 3 тисячі людей, які проживають за 51 км від лінії розмежування, робочими

⁷⁸ <https://ua.energy/media/pres-tsentr/pres-relizy/nek-ukrenergo-planuye-investuvaty-majzhe-6-6-mlrd-grn-dlya-rozvytku-merezh-u-2020-rots/>

⁷⁹ <https://www.epravda.com.ua/news/2019/09/4/651288/>

Електроенергетика та ядерна безпека

місяцями. Плановий видобуток вугільної продукції становить 1,5 тис. тонн на добу. Заявлений рівень видобутку вугілля на шахті «Капітальна» дозволить вивести підприємство на рівень рентабельності.⁸⁰

Ст.342, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС ,Співпраця в атомній сфері, Директива № 96/29/Євратом, Директива Ради № 2006/117/Євратом, Директива Ради № 2003/122/Євратом

2 вересня у Києві разом керівники ДП «НАЕК «Енергоатом» і Westinghouse Electric Sweden AB підписали Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю в ядерно-енергетичній галузі та спільну Заяву. Меморандум передбачає розробку до кінця 2019р техніко-економічної оцінки впровадження тепловиділяючих збірок для реакторної установки ВВЕР-440. У рамках виконання Меморандуму має бути розроблений проект документу «План впровадження ядерного палива для АЕС з ВВЕР-440 України», яким визначаються основні етапи (заходи), кінцеві терміни виконання з розподілом відповідальності сторін та яким визначена пропозиція щодо формату та термінів впровадження палива для АЕС України з ВВЕР-440 в промислову експлуатацію.⁸¹

З 4 по 5 вересня 2019 року у місті Одеса відбулося четверте засідання Групи з обміну інформацією про технічну допомогу Україні в галузі радіаційної та фізично-ядерної безпеки в рамках ініціативи Групи Семи «Глобальне партнерство проти розповсюдження матеріалів та зброї масового знищення», організоване спільно Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Міністерством енергетики та вугільної промисловості України. Пріоритетні напрямки до співпраці визначені відповідно до Інтегрованого плану співпраці з фізичної ядерної безпеки України МАГАТЕ на 2019-2021 роки, а саме фізичний захист, реагування на події, пов'язані з фізичною ядерною безпекою, архітектура з виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу, кібербезпека, розвиток людських ресурсів та культура захищеності.⁸²

На Рівненській АЕС відбулася місія підтримки регіонального центру ВАО АЕС на тему «Обмін інформацією та досвідом в області запобігання потрапляння сторонніх предметів», яка є актуальною сьогодні для атомних електростанцій усього світу. У ході місії підтримки експерти перевірили проведення робіт щодо попередження потрапляння сторонніх предметів в обладнання за усіма напрямками: дотримання нормативної бази, навчання персоналу, контроль виконання робіт, наявність наочних матеріалів, а також презентували власні практики та поділилися досвідом в області попередження потрапляння сторонніх предметів при проведенні технічного обслуговування і ремонту розкритого обладнання.⁸³

На енергоблоці №1 Хмельницької АЕС тривають ремонтні роботи з відновлення турбогенератора, пошкодження якого відбулося під час пускових випробувань. Роботи із відновлення турбогенератора на першому енергоблоці ХАЕС проводяться згідно із розробленим графіком за декількома напрямками. Зокрема, здійснюється капітальний ремонт заміни обмотки резервного статора за технологією компанії General Electric, демонтаж пошкодженого статора генератора.⁸⁴

10-11 вересня на проммайданчику Рівненської АЕС без зауважень пройшла планова інспекція Міжнародного агентства з атомної енергії в рамках Угоди між Україною і МАГАТЕ про застосування гарантій до всього ядерного матеріалу відповідно до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

⁸⁰ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245401346

⁸¹ <https://expro.com.ua/novini/energoatom-ta-westinghouse-rozpochali-spvpracyu-dlya-potencyno-diversifikac-paliva-reaktorv-yyer-440>

⁸² http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245394302&cat_id=35109

⁸³ http://www.atom.gov.ua/ua/press_cent-19/novini_kompanii-20/p/eksperti_vao_aes_zaversili_misiu_pidtrimki_na_raes-45337

⁸⁴ http://www.atom.gov.ua/ua/press_cent-19/novini_kompanii-20/p/na_energobloci_no1_hmel_nic_koi_aes_trivaut_remontni_roboti_z_vidnovlenna_turbogeneratora-45343

Електроенергетика та ядерна безпека

Метою заходу була перевірка ядерного палива в активній зоні реактора енергоблоку №4 та перевірка відпрацьованого ядерного палива в басейні витримки енергоблоку.⁸⁵

18 вересня в рамках 63 Генеральної конференції МАГАТЕ проведено засідання Наглядової ради з виконання проектів програми Інструменту співробітництва у сфері ядерної безпеки у м. Відень, під час якого здійснено огляд програми ІСЯБ в Україні та викликів, що стоять перед нею. Керівництво проектів програми ІСЯБ високо оцінило прогрес України щодо реалізації проектів у сфері ядерної та радіаційної безпеки та поведження з радіоактивними відходами та запевнило у готовності розвивати співпрацю за цим напрямом у майбутньому.⁸⁶

На Южно-Українській АЕС завершено інспекційну перевірку Держатомрегулювання України щодо дотримання вимог ядерної безпеки та захищеності атомної станції, яка проходила з 16 по 20 вересня. Тижневе інспектування включало вивчення документів, бесіди з фахівцями, обхід території та відвідування контрольованої зони АЕС. Зокрема, представники ДІЯРУ ознайомилися з перебігом робіт з перевантаження ядерного палива на першому та третьому енергоблоках, відвідали вузол свіжого палива, щит радіаційного контролю та інші об'єкти. Результати інспекції викладено в підсумковому акті.⁸⁷

На Запорізькій АЕС працювала комісія Європейського банку реконструкції та розвитку. Представники комісії під час візиту провели моніторинг щодо виконання контрактів, які реалізуються згідно Комплексної (зведеної) програми підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій та перевірили виконання заходів підвищення безпеки на Запорізькій АЕС.

Протягом трьох днів комісія вивчала технічну та фінансову документацію, провела інтерв'ю з керівниками та фахівцями станції, що виконують монтажні роботи, відвідала енергоблок №5, де вже змонтоване обладнання. За результатами перевірки комісія збрала великий обсяг інформації для опрацювання та означила план майбутньої співпраці.⁸⁸

На Хмельницькій АЕС з 13 по 27 вересня було здійснено партнерську перевірку Всесвітньої асоціації операторів атомних електростанцій. Протягом двох тижнів міжнародні експерти перевіряли ХАЕС за наступними напрямками: організація і адміністрація, експлуатація, інженерна підтримка, радіаційний захист, технічне обслуговування і ремонт, підготовка персоналу, інженерно-технічне забезпечення, хімія, протипожежний захист, досвід експлуатації, протиаварійна готовність. По завершенні інспектування Хмельницької АЕС міжнародні експерти надали керівнику підприємства попередній звіт.

18 вересня було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері використання ядерної енергії»⁸⁹.

Закон прийнято на виконання одразу кількох Директив: Директива Ради 2014/87/Євратом, яка вносить зміни до Директив 2009/71/Євратом, яка встановлює для Співтовариства основи з ядерної безпеки ядерних установок, Директиви Ради 2013/59/Євратом, яка встановлює основні стандарти безпеки для захисту від небезпеки, що виникає від іонізуючого випромінювання та припиняє дію

⁸⁵ <https://www.rnpp.rv.ua/inspektori-magate-perevirili-energoblok-%E2%84%964-raes.html>

⁸⁶ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245398045&cat_id=35109

⁸⁷ <https://www.sunpp.mk.ua/uk/article/7991-na-yuuaes-zaversheno-inspekciynu-perevirku-derzhatomregulyuvannya-ukrayiny>

⁸⁸ <https://www.npp.zp.ua/uk/node/1594>

⁸⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-ix>

Електроенергетика та ядерна безпека

Директив 89/816/Євратом, 90/641/Євратом, 96/29/Євратом, 97/43Євратом та 2003/122Євратом та інших.

Закон вносить зміни до законів України:

- «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»;
- «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»;
- «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання»;
- «Про видобування і переробку уранових руд».

Метою Закону є гармонізація законодавства України з європейськими вимогами та стандартами, що діють в сфері використання ядерної енергії, встановлення єдиних основних норм безпеки для захисту здоров'я осіб, які перебувають під професійним, медичним опроміненням, та населення проти небезпек, що виникають при іонізуючому випромінюванні. Крім того метою проекту є врахування вимог щодо державного регулювання питань, що стосуються поводження з урановими рудами.

Закон врегульовує питання ядерної та радіаційної безпеки в частині зменшення ризиків тривалого опромінення продуктами радону; врегулювання питань радіаційного захисту при медичному опроміненні та удосконалює державне регулювання діяльності з видобування і переробки уранових руд та запровадження ліцензування переробки уранових руд, враховуючи особливості технологічного циклу виробництва уранового концентрату.⁹⁰

Ст.342, Глава 1, Розділ V Угоди про асоціацію Україна- ЄС, Співпраця в атомній сфері Співробітництво спрямовується на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС

Під час наради зі стратегічного планування проєктів Програми «Інструмент співробітництва в галузі ядерної безпеки» відбулося обговорення удосконалення управління системою поводження з радіоактивними відходами України у рамках майбутніх проєктів Програми. Зокрема, має бути розроблено технічне завдання для проєктів, реалізація яких допоможе підвищити ефективність роботи ДАЗВ у цій сфері та повноцінно інтегрувати поняття «культури безпеки» у систему поводження з РАВ. Зокрема, на нараді обговорювались загальні цілі майбутніх проєктів, рекомендовані обсяги змін, а також були погоджені структура та часові рамки розробки проєктів.⁹¹

На комплексі виробництв «Вектор» прийняли перші 120 упаковок радіоактивних відходів, що утворюються при переробці рідких РАВ у процесі зняття ЧАЕС з експлуатації. Відходи приймаються до спеціально обладнаного приповерхневого сховища твердих радіоактивних відходів КВ «Вектор». Найближчим часом завод та сховище мають вийти на повну виробничу потужність.⁹²

На сховищі відпрацьованого ядерного палива № 2 Чорнобильської АЕС завершено комплексні «холодні» випробування. Випробування проводились з використанням імітаторів відпрацьованих тепловидільних збірок з метою перевірки всіх технологічних систем об'єкта. Зараз на сховищі тривають роботи з усунення усіх зауважень, які були виявлені під час випробувань. Наступним кроком стане розробка й затвердження попереднього звіту з аналізу безпеки та отримання відповідного

⁹⁰ https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66316

⁹¹ <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/evrokomisiya-pidtrimue-dazv-u-prodovzhenni-roboti-z-udoskonalennya-sistemi-povodzhennya-z-radioaktivnimi-vidkhodami-v-ukrajini.html>

⁹² <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/na-kompleks-virobnitstv-vektor-prijnyato-na-zakhoronennya-120-upakovok-radioaktivnikh-vidkhodiv-yaki-buli-pererobleni-na-zavodi-z-pererobki-ridkikh-rav-chornobilskoj-ies.html>

Електроенергетика та ядерна безпека

сертифікату Держбудінспекції. Після цього фахівці зможуть перейти до «гарячих» випробувань з реальними відпрацьованими тепловидільними збірками.⁹³

Під час засідання "Ядерна безпека в Україні - ініціатива поширення інформації" в галузі радіаційної та фізичної ядерної безпеки в рамках ініціативи Групи Семи "Глобальне партнерство проти розповсюдження матеріалів та зброї масового знищення" експерти ДАЗВ взяли участь в обговоренні реалізації міжнародних проектів. Зокрема, представили результати співпраці у рамках ліквідації "історичних" могильників радіоактивних відходів в Україні, програми амністії покинутих джерел іонізуючого випромінювання, поставки обладнання на українські спецкомбінати та проектів плану співпраці України та МАГАТЕ на 2019-2021 роки. Іноземні учасники відзначили професіоналізм української сторони та високий рівень міжвідомчої взаємодії у рамках співпраці за цією Ініціативою.⁹⁴

⁹³ <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/na-svyap-2-chornobilskoj-ies-zaversheno-kompleksni-kholodni-viprobuvannya.html>

⁹⁴ <http://dazv.gov.ua/novini-ta-media/vsi-novyny/za-uchasti-dazv-v-ukrajini-uspishno-realizovuyutsya-mizhnarodni-proekti-u-sferi-fizichnoji-yadernoji-bezpeki.html>

Енергоефективність та соціальні питання

Вересень став ще одним місяцем, упродовж якого Україна вкрай мало просунулася на шляху до завершення транспозиції та покращення імплементації пакету Директив щодо енергетичної ефективності. Загалом, продовжували показувати результати ті сфери, умови для яких були створені раніше, зокрема, інформаційно-промоутерська активність, підтримку для реалізації якої надають проекти міжнародної технічної допомоги. У жодній зі сфер, щодо яких здійснюється моніторинг, крім соціальних питань, не було зроблено жодних кроків для покращення регуляторного середовища чи запровадження норм, що імплементують вимоги Директив. В результаті цього, варто констатувати лише помірний прогрес за усіма напрямками: і щодо всеохопного комерційного обліку споживання, і щодо підготовки фахівців з енергетичних аудитів та енергосертифікації, і щодо самої діяльності з видачі сертифікатів енергетичних показників будівель, тощо. Єдиним прикладом успіху можна виокремити початок фактичної діяльності Фонду енергетичної ефективності, хоча така діяльність може вже невдовзі стати обмеженою для масштабування, враховуючи відносно невисокі темпи підготовки фахівців з проведення енергетичної сертифікації будівель.

Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність

Зважаючи на той факт, що протягом вересня виправлення недосконалості із транспозиції Директиви 2012/27/ЄС шляхом просування базового законопроекту «Про енергетичну ефективність» Уряд знову проігнорував, можна стверджувати, що на питання енергоефективності на рівні рамкового законодавства зважають тільки у сфері міжнародної технічної допомоги. Зокрема представники Держенергоефективності та місії GIZ підвели підсумки попередньої діяльності та обговорили здобутки співпраці України та Німеччини у сфері енергоефективності⁹⁵. Серед найбільш помітних успіхів, сторони відзначили підготовлені експертами рекомендації щодо імплементації 27-ї Директиви ЄС у законодавство України, започатковану цифрову платформу з практичною інформацією про підвищення енергоефективності. Крім цього, в рамках виконання вимог статті 5-ї, був уперше підготовлений інвентарний список будівель органів влади, що підлягатимуть термомодернізації, а в частині сприяння підвищенню енергоефективності в українському бізнесі були створені 3 мережі енергоефективних підприємств, а також запроваджена інтерактивна інвестиційна карта «UAMAP» із більш ніж сотнею потенційних проектів у галузі енергоефективності та ВДЕ.

Сторони узгодили, що перспективи подальшої співпраці полягатимуть у зосередженні уваги на імплементації 27-ї Директиви ЄС, зокрема 4, 5, 8 статей та розроблення відповідних підзаконних актів і планів їх реалізації; посилення співпраці із місцевою владою та громадами для стимулювання впровадження систем енергоменеджменту в бюджетній сфері, а також дієвих програм з енергоефективності; професійна освіта у сфері енергоефективності.

Варто зазначити, що після оптимізації центральних органів виконавчої влади питання діяльність Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України спрямовується Міністром енергетики та захисту довкілля України (раніше Міністром регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства), а питання енергоефективності тепер належить до сфери управління двох відомств, що значно ускладнює як виконання зобов'язань України в рамках Угоди про Асоціацію, так і моніторинг цієї діяльності. Так, згідно з Положенням про Міністерство енергетики та захисту довкілля України, прийнятим Кабінетом Міністрів України 18 вересня 2019⁹⁶, питання ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива (крім питань забезпечення енергоефективності будівель та інших споруд) належить до сфери управління Міністерства енергетики та захисту довкілля України. Міністерство розвитку громад та територій України (колишнє Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України) також отримало оновлену

⁹⁵ <https://saee.gov.ua/uk/news/3114>

⁹⁶ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245402199

Енергоефективність та соціальні питання

версію положення⁹⁷. Наразі відомо лише про основні завдання відомств у сфері енергоефективності, а яким чином відбуватиметься взаємодія між трьома керівниками центральних органів виконавчої влади, які відповідальні за формування та реалізації державної політики у сфері енергоефективності, включаючи сферу запровадження систем енергетичного менеджменту, залишається невідомим.

Енергетичні аудити та системи енергетичного менеджменту (Стаття 8)

Підготовка фахівців з енергетичних аудитів продовжується на базі низки вищих навчальних закладів в Україні. Так, наприкінці серпня у Національному університеті водного господарства та природокористування відбувся інтенсивний курс для майбутніх енергоаудиторів. Програма навчання була складена за планом та методичними матеріалами, адаптованими до навчальних програм з підготовки енергоаудиторів згідно з європейськими вимогами, а викладачами стали випускники спеціалізованого курсу для тренерів енергоаудиторів, що проводився у рамках проекту "Підтримка національного Фонду енергоефективності та екологічних реформ (S21)" за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ. Першими випускниками курсу стали сім енергоаудиторів, які після складання іспиту отримали кваліфікаційні атестати. Вчасна підготовка відповідних фахівців має забезпечити попит на послуги з проведення енергетичних аудитів та енергосертифікації в Україні, який очікувано зростатиме із ширшою діяльністю Фонду енергоефективності. Наразі важко оцінити відповідність темпів підготовки фахівців, але наявність принаймні деяких програм з такої підготовки є важливим кроком для імплементації положень Директиви. Водночас, обумовленість такої діяльності виключно підтримкою проектів міжнародної технічної допомоги свідчить про брак сталості та самостійності цієї сфери.

Проект з підготовки енергоаудиторів на базі ВНЗ впроваджується за підтримки Уряду Німеччини та GIZ. Програма співпраці передбачає розробку спеціалістами GIZ програми тренінгів для підготовки енергоаудиторів, проведення тренінгів для викладачів-енергоаудиторів і представників університетів (до 3 викладачів-енергоаудиторів з ВНЗ, у яких створено комісії з атестації енергоаудиторів).⁹⁸

Агентство спільно з Регіональним представництвом Фонду ім. Ф. Еберта в Україні на постійній основі проводять публічні заходи з популяризації можливих шляхів та існуючих інструментів впровадження заходів з енергоефективності. Зокрема, у вересні такі заходи були проведені у Київській⁹⁹ та Чернівецькій¹⁰⁰ областях.

Облік (Стаття 9)

Найважливіший показник виконання положень закону – динаміка приросту встановлених лічильників – залишається незначною. За інформацією, що надходить з місцевих органів виконавчої влади та опрацьовується агентством, станом на 19 вересня 2019 року, були оснащені лічильниками:

- тепла – 79,3% житлових та майже 78,2 % нежитлових будівель;
- холодної води – більше 72,3% житлових та 94,5% нежитлових будівель;
- гарячої води – 16,4% житлових та 52,5% нежитлових будівель.

Традиційно, найкращі показники з обладнання житлових будівель лічильниками тримають:

- - тепла – Черкаська, Миколаївська, Хмельницька, Вінницька області;

⁹⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2019-%D0%BF>

⁹⁸ <https://eefund.org.ua/energoauditori-otrimali-kvalifikaciyni-sertifikati-v-rivnomu>

⁹⁹ <https://saee.gov.ua/uk/news/3120>

¹⁰⁰ <https://saee.gov.ua/uk/news/3073>

Енергоефективність та соціальні питання

- - холодної води – Миколаївська, Івано-Франківська, Закарпатська області;
- - гарячої води – Київська, Миколаївська області.

Загалом, щомісячний приріст встановлених лічильників становить на рівні від 0,5% до 1, 5%, що є досить низьким показником. Серед основних гальмуючих факторів запровадження 100% комерційного обліку є відсутність відповідальності за порушення термінів встановлення приладів обліку через відтермінування положення про адміністративну відповідальність до серпня 2020 року¹⁰¹.

Ринок енергосервісу (Стаття 18)

Сфера енергомодернізації за угодами енергетичного сервісу продовжує показувати стабільний розвиток. Це один із досліджуваних компонентів Директиви, який стало набирає обертів та має вимірювані результати, у першу чергу для бюджетних установ, а також органів влади, у віданні яких такі установи знаходяться, у частині зменшення рівня споживання енергетичних ресурсів. Протягом вересня до низки центральних органів виконавчої влади, які впроваджують енергосервіс, долучилася Нацкомфінпослуг. Фінансовий регулятор уклав з інвестором перший ЕСКО-контракт (у будівлі відомства планується встановити модульний ІТП із системою погодного регулювання та диспетчеризацією¹⁰². Активно продовжує роботу щодо зниження рівня енергетичних ресурсів Міністерство освіти та науки України, яке планує початок реалізації енергоефективних заходів ще у двох закладах вищої освіти (зокрема у гуртожитках)¹⁰³.

Крім центральних органів виконавчої влади до запровадження ЕСКО-механізму активно долучаються і органи місцевого самоврядування, зокрема у вересні Ужгородська міська рада прийняла рішення про проведення закупівлі ЕСКО-послуг для 5 закладів освіти міста¹⁰⁴, а також на Житомирщині затверджено істотні умови ЕСКО-договорів для 3-х освітніх закладів у місті Коростені на термін 5 років¹⁰⁵.

Разом з тим, протягом вересня не було зафіксовано жодних ініціатив із поліпшення регуляторного середовища, в якому укладаються енергосервісні контракти. Як раніше, зі збільшенням ступеню захищеності інвесторів, а також за умови ширшого охоплення різних сфер економіки та житлового сектору, можна було би очікувати ще більших обсягів закупівлі ЕСКО, при чому не тільки з боку комунальних та бюджетних установ, які наразі залишаються найбільш активними стейкхолдерами на цьому ринку.

Національний фонд енергоефективності, фінансування і технічна підтримка (Стаття 20)

З 3 вересня 2019 року ОСББ можуть подавати заявки для участі в програмі «Енергодім» через усі відділення банків-партнерів, першим з яких став державний АБ Укргазбанк. У самій установі це вважають офіційним запуском повноцінної діяльності Фонду енергоефективності¹⁰⁶. Під час відповідного оголошення, Міністерка розвитку громад та територій Альона Бабак оцінила потребу в інвестиціях у енергоефективність будівель на рівні у 144 000 будинків, а це 80% від кількості усіх багатоквартирних будинків в Україні. Всього один тиждень знадобився громаді ОСББ, щоби сформувавати на надіслати до Фонду енергоефективності першу заявку на участь в Програмі підтримки

¹⁰¹ <http://saee.gov.ua/sites/default/files/19.09.20191.rar>

¹⁰² <https://www.kmu.gov.ua/news/nackomfinposlug-5-ij-organ-centralnovi-vladi-yakij-rozpochinaye-vprovadzhennya-energoservisu-za-pidtrimki-derzhenergoefektivnosti>

¹⁰³ <https://saee.gov.ua/uk/news/3143>

¹⁰⁴ <https://saee.gov.ua/uk/news/3131>

¹⁰⁵ <https://saee.gov.ua/uk/news/3130>

¹⁰⁶ <https://eefund.org.ua/fond-energoefektivnosti-prezentuvav-programu-modernizacii-zhitlovogo-fondu-ukraini>

Енергоефективність та соціальні питання

енергомодернізації багатоквартирних будинків «ЕНЕРГОДІМ». Вона надійшла 11 вересня 2019 року через відділення АБ Укргазбанк, а заявником стало ОСББ з Одеси¹⁰⁷.

Під час засідання Комітету Верховної Ради України IX скликання з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування 4 вересня було представлено Програми «Енергодім» Фонду енергоефективності¹⁰⁸. Голови Комітету Андрій Ключко запевнив, що Парламент слідкуватиме за фактичними результатами здійснення цієї першої та основної програми Фонд енергоефективності, і на підставі такого моніторингу розгляне можливість розширення фінансування цих заходів.

Висвітленню пріоритетів майбутньої діяльності Фонду та презентації Програми підтримки енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім» присвятила свій виступ на круглому столі «Енергетична бідність в Україні як виклик для державної політики» керівниця Фонду енергоефективності 12 вересня¹⁰⁹. Питання імплементації 27 та 31 Директив, удосконалення законодавства про енергетичну ефективність, оновлення діючих нормативних актів, а також результати запуску та плани роботи Фонду енергоефективності обговорили новопризначена Міністерка розвитку громад та територій України Альона Бабак та Посол Федеративної Республіки Німеччина в Україні Анка Фельдгузен у рамках 4-го координаційного діалогу з питань енергоефективності у посольстві Німеччини¹¹⁰.

У рамках іншої своєї діяльності, Фонд енергоефективності силами власних фахівців провів тренінг для регіональних координаторів програми HOUSES, під час якого співробітники Фонду ознайомили учасників із аспектами Програми підтримки енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім»¹¹¹. Крім того, з метою популяризації цієї програми відбулися і регіональні просвітницькі заходи, зокрема на Одещині¹¹², Хмельниччині¹¹³, Тернопільщині та Чернігівщині¹¹⁴.

Серед головних заходів вересня варто відзначити і початок роботи Всеукраїнського Форуму Фонду енергоефективності за участі представників Національного агентства з питань енергозбереження Республіки Польща, під час якого анонсовано про те, що 60 енергоаудиторів з України, які будуть відібрані Секретаріатом проекту, пройдуть навчання у Польщі та виконають енергетичні аудити ОСББ¹¹⁵.

Програма «теплі кредити», яка користується високим рівнем довіри серед населення та місцевих органів влади, у вересні продовжила свою повноцінну роботу після додаткового фінансування, фактично отриманого банками-партнерами у серпні. Розблокування цього механізму стимулювало і місцеві органи влади до виділення додаткових коштів для співфінансування заходів з підвищення енергоефективності населенням. Зокрема, Запорізька міська рада додатково виділила 400 тис. грн на програму здешевлення «теплих кредитів» для ОСББ, а загальна сума коштів місцевої програми становить майже 4 млн гривень¹¹⁶. Також Київська обласна рада прийняла рішення про надання додаткових 3 млн грн на співфінансування 30% суми «теплих кредитів» для ОСББ. Таким чином ОСББ Київщини мають нагоду отримати додаткове відшкодування: від 40% до 70 % суми «теплого кредиту»

¹⁰⁷ <https://eefund.org.ua/pershu-zayavku-vid-osbb-na-uchast-v-programi-energodim-otrimano>

¹⁰⁸ <https://eefund.org.ua/fond-energoefektivnosti-prezentuvav-programu-energodim-dlya-parlamentariv>

¹⁰⁹ <https://ua-energy.org/uk/posts/kruhlyi-stil-enerhetychna-bidnist-v-ukraini-iaak-vyklyk-dlia-derzhavnoi-polityky>

¹¹⁰ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2782848-na-forumi-energoefektivnosti-nazvali-prioriteti-ministerstva-rozvitku-gromad.html>

¹¹¹ <https://eefund.org.ua/regionalni-koordinatori-programi-houses-proyshli-navchannya-po-programi-energodim>

¹¹² <https://eefund.org.ua/programu-pidtrimki-energomodernizacii-bagatopoverkhivok-energodim-obgovorili-na-odeschini>

¹¹³ <https://eefund.org.ua/na-khmelnichchini-obgovorili-programu-energodim>

¹¹⁴ <https://eefund.org.ua/fakhivci-fondu-energoefektivnosti-prezentovali-programu-energodim-v-regionakh-0>

¹¹⁵ <https://eefund.org.ua/bezkoshtovne-navchannya-energoauditoriv-u-polschi-anonsovali-na-vseukrainskomu-forumi-fondu>

¹¹⁶ <https://saee.gov.ua/uk/news/3119>

Енергоефективність та соціальні питання

із держбюджету; 30% суми кредиту із обласного бюджету¹¹⁷. Важливим кроком облради є також затвердження змін до Програми енергозбереження регіону на 2017-2020 роки в частині надання додаткових 3 млн грн на сертифікацію обласних будівель соціальної сфери та 70 тис. грн на функціонування регіональної системи енергомоніторингу¹¹⁸.

Загалом в рамках програми «теплі кредити» протягом вересня відшкодовано майже 110 млн грн населенню та ОСББ^{119, 120}.

Директива 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель

Імплементация Закону про енергетичну ефективність будівель відбувається відносно повільно. Станом на кінець вересня налічується приблизно 530 будівель, які отримали сертифікати енергоефективності, серед них: 143 – громадські будівлі; 138 – житлових будинків; 120 – навчальних закладів; 103 – лікарні; 25 – дитячих садочків; 4 – підприємства торгівлі; 1 – готель¹²¹. Найбільшим стримуючим фактором наразі залишається невідповідна кількість тренуваних та сертифікованих фахівців, які можуть здійснювати енергетичну сертифікацію будівель. Зокрема, база даних атестованих енергоаудиторів із сертифікації енергетичної ефективності будівель на сьогодні налічує 783 фахівці та 609 фахівців з обстеження інженерних систем будівель¹²².

Соціальні питання

З моменту прийняття рішення про монетизацію житлово-комунальних субсидій у лютому 2019 року критичні проблеми, які стоять на заваді ефективності нових механізмів, так і не були вирішені. Мова йде про два паралельні механізми отримання субсидій (монетизація «живими» коштами та так звана «псевдомонетизації»), відсутність певний час механізму врахування сумнівної заборгованості через приведення об'єму газу до стандартних умов, повернення до бюджету невикористаних обсягів зекономлених коштів тощо. У той же час, у відповідь на публічні заяви та акції, зроблені громадськими організаціями та експертним співтовариством, представники влади організують публічні заходи, засідання робочих груп та переговори задля врегулювання проблемних питань монетизації пільг та субсидій. Результатом такої діяльності стало внесено ще навесні змін до Положення про порядок призначення житлових субсидій, які передбачають, що з 1 жовтня 2019 року не лише субсидії, але й пільги надаються у грошовій (готівковій та безготівковій) формі¹²³. У вересні споживачі енергетичних та комунальних послуг готувалися до нових порядків розрахунків. Зокрема, для того, щоби отримати пільги у готівковій формі з початку опалювального періоду, споживачам потрібно було подати до управління соцзахисту відповідну заяву до 15 жовтня. У безготівковій формі пільги призначаються автоматично, без звернення пільговиків. Розмір пільгової знижки у межах соціальних нормативів залишається незмінним. Крім того, щодо змін у виплаті субсидій та пільг на житлово-комунальні послуги, які починають діяти з 1 жовтня, на офіційному веб-сайті Мінсоцполітики опубліковано розділ з роз'ясненнями¹²⁴.

Варто також зазначити, що у проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» передбачено 47,63 млрд грн, що на 13,56% менше попереднього періоду (55,1 млрд грн – 2019 рік). За словами Міністра соціальної політики Юлії Соколовської це скорочення спричинено виключно економічними факторами: за рахунок індексації пенсій, збільшення рівнів мінімальної зарплати та

¹¹⁷ <https://saee.gov.ua/uk/news/3137>

¹¹⁸ <https://saee.gov.ua/uk/news/3137>

¹¹⁹ <https://saee.gov.ua/uk/news/3138>

¹²⁰ <https://saee.gov.ua/uk/news/3154>

¹²¹ <http://saee.gov.ua/uk/content/energy-certificate>

¹²² <http://saee.gov.ua/uk/content/energy-auditors-attestation>

¹²³ <https://prm.ua/z-1-zhovtnya-startuye-monetizatsiya-pilg-na-oplatu-zhkg-shho-potribno-znati/>

¹²⁴ https://www.msp.gov.ua/news/17651.html?fbclid=IwAR3r7TtMxEdDL3v_sxEJZUFT2AnHjIirHFFB7INbpPbE2VJv9gsxdcyqWE

Енергоефективність та соціальні питання

прожиткового мінімуму доходи українців зросли. Відповідно, зменшився і розмір субсидій, які держава виплачувала громадянам.

Крім того, 21 вересня народні депутати України прийняли за основу проект закону №1231 «Про верифікацію та моніторинг державних виплат»¹²⁵. Він передбачає перевірку виплат субсидій, пенсій, пільг та інших виплат за бюджетні кошти і кошти фондів державного соціального і пенсійного страхування, і був запропонований Президентом України.

Також, у вересні був оприлюднена Програма діяльності Кабінету Міністрів України, в якій передбачається, зокрема, незмінність «порогу» надання державної допомоги для найбільш вразливих верств населення: уряд анонсував, що виплати субсидій залишаться доступними сім'ям, які витрачають на оплату комунальних послуг понад 15% від своїх доходів. Разом із цим, уряд планує знизити вартість енергоресурсів завдяки запровадженню конкуренції на енергетичних ринках, стимулюванню власного видобутку енергоресурсів, зокрема газу та нафти.¹²⁶

¹²⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66609

¹²⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66959

Довкілля та відновлювані джерела енергії

Діяльність з імплементації екологічної складової Угоди про асоціацію у вересні 2019 року не проводилась.

Експерти та інвестори вважають, що ретроспективне зниження "зеленого" тарифу, на яке влада покладає великі надії, призведе не тільки до колосального падіння зацікавленості бізнесу в інвестиціях у сектор ВДЕ, а й до репутаційних ризиків на міжнародному ринку.

Верховна Рада України прийняла рішення провести парламентські слухання на тему "Пріоритети екологічної політики Парламенту на наступні 5 років"¹²⁷ 27 листопада 2019 року. Міністерство енергетики і захисту довкілля оприлюднило для обговорення громадськості проект Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 роки для виконання прийнятої оновленої Екостратегії¹²⁸. План, серед іншого, містить низку завдань в сфері євроінтеграції в галузі охорони довкілля і зміни клімату. Уряд схвалив Програму діяльності Кабінету Міністрів України¹²⁹. Серед пріоритетів Міністерства енергетики і захисту довкілля можна виділити впровадження інтегрованого дозволу для великої промисловості, автоматичного моніторингу викидів на підприємствах, створення системи збирання, аналізу та поширення даних про стан атмосферного повітря, створення системи моніторингу біорізноманіття.

Директива 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС (Стаття 338 Угоди про асоціацію)

На фоні прийняття закону, яким вводиться аукціонна система підтримки «зелених» проектів, та його вступом у дію вже найближчим часом, інвестори почали дуже високими, як для України, темпами будувати електростанції на ВДЕ, щоб зберегти діючий «зелений» тариф. Варто зазначити, що з січня по кінець серпня було введено понад 2,5 ГВт нових «зелених» потужностей, а за останні три місяця експерти прогнозують, що буде введено ще 1 ГВт. Таким чином, потужність введених об'єктів може зрости в 1,5 рази, у порівнянні з 2018 роком, а розрахункова вартість електроенергії, виробленої з ВДЕ, збільшиться вдвічі і складе 28 млрд грн проти 14 млрд грн минулоріч.

Така ситуація із платежами генерації є складною для держави, котра зобов'язана викуповувати всю «зелену» електричну енергію. Як один із основних варіантів вирішення проблеми влада розглядає зниження рівня «зелених» тарифів, зокрема для вже діючих електростанцій. Із цією метою при Міністерстві енергетики та захисту довкілля було швидко створено робочу групу, до якої, зокрема, увійшли представники інвесторів, які вже збудували в Україні електростанції на ВДЕ. Мета роботи цієї групи – опрацювання рішень щодо зниження «зелених» тарифів та одночасного збереження нинішніх темпів інвестицій у галузь відновлюваної енергетики.

Водночас, експерти та інвестори б'ють тривогу, вважаючи ретроспективне зниження «зелених» тарифів неможливим, оскільки воно не тільки порушить інвестиційний клімат, а й призведе до вирішення справ через суди тощо через недотримання Україною своїх зобов'язань щодо захисту інтересів інвесторів. Нагадаємо, що основною метою зниження тарифів є зменшення ціни на електроенергію. Експерти зазначають, що в цьому випадку підтримка ВДЕ не є найбільшою часткою у формуванні ціни на неї, адже на ціну впливають відсутність достатнього рівня конкуренції на ринку, ціна на викопне паливо, крос-субсидування тощо. У цьому випадку ретроспективне зниження «зеленого» тарифу не є найкращим рішенням проблеми з вартістю електроенергії.

¹²⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-ix>

¹²⁸ <https://menr.gov.ua/projects/167/>

¹²⁹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66959

Нафта

Упродовж вересня внаслідок зміни кількості, назв, функцій, повноважень і керівництва державних інституцій, відповідальних за вироблення політики в сфері енергетики й довкілля, не було ухвалено жодного нормативно-правового акта, спрямованого на реалізацію міжнародних зобов'язань України в нафтовій сфері. Більшість поданих на узгодження проектів повернуто розробникам із проханням повернутися до їхнього розгляду пізніше, «якщо практична реалізація проекту залишиться актуальною»¹³⁰. За відсутності в Україні наступності в діях Урядів, це означає фактичний зрив встановлених термінів виконання завдань, визначених Угодою про асоціацію з ЄС, зокрема, в частині імплементації у вітчизняне законодавство вимог Директив 2009/119/ЄС, 99/32/ЄС, 94/63/ЄС і 94/22/ЄС. При цьому в програмі діяльності нового Кабінету Міністрів¹³¹ реалізації міжнародних зобов'язань України в нафтовій сфері належної уваги не приділено. Лише в цілі 9.6 згадано про зацікавленість «у максимальному заміщенні імпорту вуглеводнів», а в цілі 9.7 – про «розвиток вітчизняного видобутку нафти і газу та їх переробки», що має створити нові робочі місця і розширити податкову базу за всім ланцюжком задіяних послуг та товарів у суміжних галузях¹³².

Директива 2009/119/ЄС стосовно накладення на держав-членів ЄС зобов'язання щодо підтримки мінімальних запасів сирої нафти та/або нафтопродуктів (ст. 338 Угоди про асоціацію)

За станом на 05 жовтня 2019 року розроблені Держрезервом проект постанови Кабінету Міністрів про затвердження моделі мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів і законопроект «Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів»¹³³, погоджені ще півроку тому¹³⁴ (!), так і не були подані на розгляд Уряду.

Суперечливою вбачається і цілість 9.7 програми діяльності нового Уряду¹³⁵, згідно з якою Мінекоенерго зобов'язується «в середньостроковій перспективі» створити стратегічний запас енергоресурсів «із метою подолання та нівелювання короточасних або тривалих, реальних або потенційних обставин, явищ, чинників або подій, що можуть порушити безпеку та стійкість функціонування енергетичного сектору країни». Проте серед критеріїв досягнення цілі 9.7 «Наявність стратегічних запасів» відсутня, а в формулюванні цілі згадано двомісячний запас. Між тим, у розроблених Держрезервом та узгоджених із Секретаріатом Енергетичного співтовариства документах планується створити мінімальні запаси нафти й нафтопродуктів в обсязі, що дорівнює 90 дням середньодобового чистого імпорту (2 млн т).

Директива 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС

24 вересня 2019 року голова Держенергоефективності С. Савчук вкотре наголосив на необхідності ухвалення законопроектів щодо розвитку ринку рідкого біопалива, що, на його думку, дозволить «залучити інвестиції у виробництво біоетанолу та біодизеля; активізувати агрохолдинги та спиртові заводи щодо виробництва рідких біопалив; створити нові робочі місця; збільшити надходження податків до бюджетів різних рівнів»¹³⁶. Проте згаданий С. Савчуком документ, формально внесений низкою народних депутатів¹³⁷, але розроблений у Держенергоефективності, раніше було відхилено Міністерством економіки, Міністерством інфраструктури, Міністерством економічного розвитку й державної регуляторної служби як такий, що не відповідає ключовим принципам регуляторної політики. У свою чергу, за висновком Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради, законопроект «потребує всебічного обґрунтування з наданням відповідних розрахунків»¹³⁸, оскільки «низький попит на паливо

¹³⁰ http://www.drs.gov.ua/analysis_projects/page/1/

¹³¹ <https://program.kmu.gov.ua/>

¹³² <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainski-spozivaci-ta-ukrainskij-biznes-splacuut-spravedlivu-cinu-za-akisni-energetichni-tovari>

¹³³ <https://rezerv.gov.ua/novini-mznn/zakonoproekt-pro-stvorennja-ta-zberigannya-minimalnih-zapasiv>

¹³⁴ <http://uacrisis.org/ua/71490-fuel-reserves-in-ukraine>

¹³⁵ <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukraincu-ne-zagrozjuut-riziki-zalitsiti-bez-energozabezpecenna>

¹³⁶ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/derzhenergoefektivosti-opracovuye-perspektivi-virobnictva-bioetanolu-v-ukrayini>

¹³⁷ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62987

¹³⁸ <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=62987&pf35401=442440>

з біоскладником може зменшити пропонування на ринку традиційного палива, зумовивши його дефіцит».

Директива 99/32/ЄС¹³⁹ про зменшення вмісту сірки у деяких видах рідкого палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄС зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 та Директивою 2005/33/ЄС

За станом на 05 жовтня 2019 року не надходило нової інформації про:

- подання на розгляд профільного Урядового комітету погоджених заінтересованими органами влади проектів постанов Уряду «Про затвердження Технічного регламенту щодо вимог до газу скрапленого для автомобільного транспорту, комунально-побутового споживання та промислових цілей та внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1069»¹⁴⁰ (пункт 12 плану¹⁴¹) і «Про внесення змін постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 927»¹⁴², що має привести Технічний регламент щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, судових та котельних палив¹⁴³ у відповідність до вимог Директив 98/70/ЄС і 2016/802/ЄС (завдання 1702.4 плану¹⁴⁴).
- перебіг підготовки проекту Технічного регламенту щодо вимог до авіаційних бензинів та палив для реактивних двигунів (пункт 6 додатка 2 плану¹⁴⁵; термін виконання – грудень 2018 року).

Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергетичних продуктів та електроенергії (Додаток XXVIII, стаття 353 Угоди про асоціацію)

19 вересня 2019 року опубліковано проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (реєстраційний номер 2000)¹⁴⁶, яким, зокрема, передбачено:

- припинення зарахування частини (13,44 %) акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування;
- спрямування з 2020 року 100 % надходжень акцизного податку з пального і ввізного мита на нафтопродукти до спеціального фонду державного бюджету на розвиток дорожнього господарства.

Директива 98/70/ЄС про якість бензину та дизельного палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄС, що доповнена Директивами 2000/71/ЄК, 2003/17/ЄК та 2009/30/ЄК і Регламентом (ЄС) 1882/2003 (Додаток XXX, ст. 360-363, 365, 366 Угоди про асоціацію)

За станом на 05 жовтня 2019 року виданий лише 1 із 51 національного стандарту, передбаченого Програмою робіт з національної стандартизації на 2019 рік¹⁴⁷ (зі змінами¹⁴⁸) і необхідного для гармонізації вимог до якості й безпечності палива в Україні та ЄС. Звіт про виконання згаданого документа, датований 21 червня 2019 року¹⁴⁹, визначає 50 інших стандартів як такі, для яких розроблено перші редакції.

Директива 94/63/ЄС про контроль викидів летких органічних сполук із резервуарів із нафтопродуктами та при їхньому транспортуванні з нафтобаз до заправних станцій, зі змінами й доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 (Додаток XXX, ст. 360-363, 365, 366 Угоди про асоціацію)

10 вересня 2019 року Державна регуляторна служба своїм рішенням № 410¹⁵⁰ погодила проект наказу Мінфіну «Про затвердження Порядку створення та ведення Переліку транспортних засобів, що

¹³⁹ Директиву 99/32/ЄС (інше позначення – 1999/32/ЄС) кодифіковано 11 травня 2016 року (Директива 2016/802/ЄС).

¹⁴⁰ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/1923.pdf>

¹⁴¹ <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245328636>

¹⁴² <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/6795-10.05.18.pdf>

¹⁴³ <http://zakon.rada.gov.ua/go/927-2013-п>

¹⁴⁴ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF>

¹⁴⁵ <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245282918>

¹⁴⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853

¹⁴⁷ http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Rrogram_2019.xlsx

¹⁴⁸ http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/Dodatok-1_Rrogram-2019-nakaz-169_21-06-2019.xlsx

¹⁴⁹ http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/Zvit-vikon-cherven-21-06-2019_Rrogram_2019Dod_1Zmina_1.xlsx

¹⁵⁰ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/410.pdf>

Нафта

переміщують пальне або спирт»¹⁵¹. Цей документ унормовує облік транспортних засобів, що набули статусу пересувних акцизних складів, а також використовуються суб'єктами господарювання для переміщення власного пального, і забезпечує реалізацію норм закону¹⁵² в частині перевезення нафтопродуктів з нафтобаз до заправних станцій автомобільним транспортом.

За станом на 05 жовтня 2019 року доопрацьований Міненерговугілля проект постанови Уряду¹⁵³, спрямований на стимулювання суб'єктів господарювання до зменшення втрат нафтопродуктів під час їхнього транспортування з нафтобаз до заправних станцій і погоджений Державною регуляторною службою (рішення № 375¹⁵⁴), на розгляд Уряду подано не було. Цей документ об'єднує (за рекомендацією Мін'юсту) проекти постанов «Про затвердження Порядку розроблення та застосування нормативів втрат нафтопродуктів під час їх приймання, зберігання, відпуску та транспортування» і «Про затвердження нормативів втрат нафтопродуктів під час їх приймання, зберігання, відпуску та транспортування».

Директива 94/22/ЄС про умови надання й використання дозволів на розвідування, розроблення та виробництво вуглеводнів (Додаток XXVII, ст. 279, 280, 341 Угоди про асоціацію)

19 вересня 2019 року опубліковано проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (реєстраційний номер 2000)¹⁵⁵, яким, зокрема, передбачено продовження зарахування 95 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (природного газу, нафти та газового конденсату) до державного бюджету та 5 % до місцевих бюджетів за місцем видобутку корисних копалин.

30 вересня 2019 року на Урядовому порталі оприлюднено Програму діяльності Кабінету Міністрів України, ціллю 9.6 якої «розвиток вітчизняного видобутку енергетичних ресурсів» визначено одним із пріоритетів діяльності Мінекоенерго¹⁵⁶, а відповідно до цілі 9.3 профільне міністерство зобов'язується гарантувати «проведення відкритих, конкурентних та якісно підготовлених аукціонів та конкурсів на право користування надрами на державному та місцевому рівні з метою залучення інвестицій та провідних практик», завдяки чому планується «збільшення доходу від користування та відсотку вилучення корисних копалин при видобуванні»¹⁵⁷.

Попри декларування зазначених цілей, за станом на 05 жовтня 2019 року не врегульованими залишаються питання:

- оновлення Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на користування надрами¹⁵⁸ шляхом заміни процедури визначення вартості дозволу через дисконтування грошових потоків установленням початкової ціни за наданою Державною фіскальною службою митною вартістю нафти та/чи газового конденсату та обсягами їхніх запасів (ресурсів), які встановлені за результатами геолого-економічних оцінок¹⁵⁹. Відповідний проект постанови Уряду під назвою «Питання визначення ціни спеціального дозволу на користування надрами»¹⁶⁰ (план роботи Мінприроди¹⁶¹; завдання 189 плану¹⁶²; строк виконання – листопад 2018 року) тричі^{163, 164, 165} (!) відхилений Державною регуляторною службою як такий, що не відповідає основним принципам регуляторної політики;

¹⁵¹ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/8412.pdf>

¹⁵² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>

¹⁵³ <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245390695>

¹⁵⁴ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/dokument-8606_0_19-19-id878802.pdf

¹⁵⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853

¹⁵⁶ <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainski-spozivaci-ta-ukrainskij-biznes-splacuut-spravedlivu-cinu-za-akisni-energeticni-tovari>

¹⁵⁷ <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainci-bils-efektivno-ta-osadlivo-vikoristovuut-prirodni-resursi>

¹⁵⁸ <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1374-2004-%D0%BF>

¹⁵⁹ <https://menr.gov.ua/news/32934.html>

¹⁶⁰ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/1276.pdf>

¹⁶¹ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁶² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-%D1%80>

¹⁶³ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/246.pdf>

¹⁶⁴ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/1602.pdf>

¹⁶⁵ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/22_20-19.pdf

Нафта

- внесення змін до Методики визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, що надаються у користування¹⁶⁶ (строк виконання перенесено на жовтень¹⁶⁷ і грудень 2018 року^{168,169}). Проект відповідної постанови двічі відхилений Державною регуляторною службою^{170, 171},
- доповнення Методики визначення вартості геологічної інформації, отриманої за рахунок коштів державного бюджету¹⁷², уточненим алгоритмом її розрахунку (строк виконання – до кінця 2019 року¹⁷³). Відповідний проект¹⁷⁴ також відхилений Державною регуляторною службою¹⁷⁵;
- погодження надання надр у користування. Законопроект про внесення відповідних змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» розроблено ще у вересні 2017 року¹⁷⁶, але досі не узгоджено й не подано на розгляд Верховної Ради (пункт 36 плану¹⁷⁷);
- переходу на міжнародно прийняті системи оцінки запасів вуглеводнів (PRMS, JORC тощо). Розроблення й подання до кінця 2018 року проекту постанови Уряду про внесення відповідних змін до Положення про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин¹⁷⁸ передбачено планом¹⁷⁹;
- внесення змін до пункту 17 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами¹⁸⁰ з метою «забезпечення продовження виробничої діяльності у сфері надрокористування державними унітарними підприємствами у разі їх реорганізації». Проект відповідної постанови Уряду¹⁸¹ доданий до Плану діяльності Міністерства енергетики та захисту довкілля з підготовки проектів регуляторних актів на 2019 рік¹⁸² і визнаний Державною регуляторною службою таким, що не містить норм регуляторного характеру. Неочікувано змінилася ситуація навколо нової редакції Кодексу України про надра. Згідно з планом¹⁸³ Мінприроди мало подати її на затвердження Уряду до кінця 2018 року. Проте 19 вересня 2019 року стало відомо про «старт європейського проекту з оновлення Кодексу про надра»¹⁸⁴. Згідно з ним, ухвалення документа не варто очікувати раніше 2021 року.

Стаття 276 Угоди про асоціацію в частині запобігання збоям у транзиті й транспортуванні нафти й нафтопродуктів

За станом на 05 жовтня 2019 року на розгляд профільного Урядового комітету не було подано розробленого Міністерства енергетики та захисту довкілля на виконання пункту «а» статті 276 проекту постанови «Про внесення змін до Порядку виведення з експлуатації магістральних трубопроводів нафти, газу та продуктів їх переробки»¹⁸⁵, погодженого Державною регуляторною службою три місяці тому (рішення № 205¹⁸⁶). Цей документ дозволить врегулювати послідовність дій із виведення трубопроводів з експлуатації в разі обґрунтованої недоцільності їх подальшої експлуатації, закінчення строку експлуатації, аварійного стану об'єктів, будівництва обвідних ліній тощо (термін виконання – 01 липня 2019 року). Неврегульованим залишається й питання затвердження Положення про Комісію з виведення з експлуатації магістральних трубопроводів нафти, газу та продуктів їхньої переробки (термін виконання

¹⁶⁶ http://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/zmpostkmu1117_2017_ok_0.doc

¹⁶⁷ <https://menr.gov.ua/news/32415.html>

¹⁶⁸ https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/nakaz_475.pdf

¹⁶⁹ http://geo.gov.ua/sites/default/files/imce/nakaz_no_557.pdf

¹⁷⁰ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/4384-vid-07.05.18.pdf>

¹⁷¹ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/10005_10_11_17.pdf

¹⁷² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2008-%D0%BF>

¹⁷³ https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_130.pdf

¹⁷⁴ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/3419-pdf.pdf>

¹⁷⁵ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/dokument-3474_0_20-19-id842761.pdf

¹⁷⁶ http://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/proekt_zakonu_0.doc

¹⁷⁷ <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bc/de8/62a/5bcde862a988c706756328.doc>

¹⁷⁸ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-94-%D0%BF>

¹⁷⁹ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁸⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>

¹⁸¹ http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/dokument-1886_0_19-19-id812968.pdf

¹⁸² <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245342447>

¹⁸³ <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁸⁴ <https://www.facebook.com/roman.opimakh/posts/1326527447523037>

¹⁸⁵ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245357631&cat_id=35082

¹⁸⁶ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/3135.pdf>

Нафта

– 01 липня 2019 року¹⁸⁷). Відповідним проектом наказу Міністерства енергетики та захисту споживачів¹⁸⁸, що, за висновком Державної регуляторної служби, не є регуляторним актом, мають бути визначені основні завдання Комісії, її права, повноваження голови Комісії, права та обов'язки її членів, послідовність дій Комісії з розгляду підготовлених суб'єктом господарювання документів, оформлення протоколу й підготовки пропозицій про виведення з експлуатації магістрального трубопроводу або відмову в цьому.

Стаття 279 Угоди про асоціацію в частині забезпечення рівності доступу та здійснення діяльності з розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів

16 вересня 2019 року на електронному аукціоні продані права на розроблення Таталівської нафтогазоносною площі. Лот придбало АТ «Укргазвидобування» за 27,5 млн грн¹⁸⁹. Дві інші ділянки, що виставлялися на передостанні в цьому році торги (Яворівська і Приазовська площі¹⁹⁰), інвесторів не зацікавили.

За станом на 05 жовтня 2019 року в системі ProZorro.Sales перебували ще сім вуглеводневих лотів. Торги щодо них відбудуться 30 жовтня 2019 року.

У цілому, з початку 2019 року із запланованих до продажу 34 дозволів на користування нафтогазоносними надрами реалізовано 16¹⁹¹ (хоча раніше йшлося про 50 площ на суходолі і 5 – на континентальному шельфі¹⁹²).

За станом на 05 жовтня 2019 року тривала процедура приймання заяв на укладення угод про розподіл вуглеводнів, що видобуватимуться в межах Ахтирської, Грунівської та Ічнянської площ¹⁹³. Про причини затримки розроблення документації на ці ділянки не повідомляється, хоча конкурсні умови для них затверджено ще 18 грудня 2018 року (постанови Уряду № 1178, 1181, 1185¹⁹⁴).

Стаття 280 Угоди про асоціацію в частині забезпечення прозорості надання ліцензій на розвідку чи дослідження або видобування вуглеводнів

11 вересня 2019 року очільник Мінекоенерго О. Оржель повідомив, що на засіданні Уряду «ми визнали постанову Кабміну № 271 про запуск УРП по «Дельфіну» такою, яку не було реалізовано, тобто ми скасували постанову»¹⁹⁵. Проте за станом на 05 жовтня 2019 року відповідне рішення було відсутнє на Урядовому порталі¹⁹⁶. Тому, ймовірно, йдеться про скасування результатів конкурсу на укладення угоди про розподіл вуглеводнів у межах ділянки Дельфін, розташованої на шельфі Чорного моря¹⁹⁷, хоча 26 липня 2019 року його переможцем було оголошено компанію Trident Black Sea Inc¹⁹⁸.

30 вересня 2019 року на Урядовому порталі оприлюднено Програму діяльності Кабінету Міністрів України, згідно з якою профільне міністерство зобов'язується розвинути «центр обробки даних для оцифрування геологічної інформації та підтримки бази знань», відкрити «доступ до геоінформації та бази метаданих шляхом створення інтерактивних dataroom та впровадження онлайн-кабінету надрокористувача»¹⁹⁹. Цьому, зокрема, має посприяти співпраця між Держгеонадрами та Агентством США з міжнародного розвитку в частині створення «сховища геологічних даних, інформаційної системи управління (IMS) бази геологічних даних та нафтогазових ресурсів»²⁰⁰.

¹⁸⁷ http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245306373&cat_id=35082

¹⁸⁸ <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/3423-15.04.pdf>

¹⁸⁹ <http://www.geo.gov.ua/ukrgazvidobuvannya-privdalo-specdozvil-na-tatalivsku-ploshhu-za-275-mln-grn/>

¹⁹⁰ <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadr-vistavili-na-aukcion-naftogazovi-dilyanki-za-55-mln-grn/>

¹⁹¹ <http://www.geo.gov.ua/derzhgeonadra-prodala-26-dilyanok-na-pivmilyarda-griven-cherez-sistemu-prozorro/>

¹⁹² <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2018-%D1%80>

¹⁹³ http://enkor.com.ua/a/news/Ukraina_nachala_priem_zayavok_na_SRP_po_3_uchastkam/237779

¹⁹⁴ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/glava-uryadu-pro-stan-rinku-energoresursiv-zakritij-klub-v-energosferi-zrujnovano>

¹⁹⁵ <https://www.epravda.com.ua/news/2019/09/12/651556/>

¹⁹⁶ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch>

¹⁹⁷ <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-provedennya-konkursu-na-ukladennya-ugodi-pro-rozpodil-vuglevodniv-yaki-vidobuvatimutsya-u-mezhah-dilyanki-delfin>

¹⁹⁸ <https://www.facebook.com/iponomarev/posts/10157490376545802>

¹⁹⁹ <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainci-bils-efektivno-ta-osadlivo-vikoristovuut-prirodni-resursi>

²⁰⁰ <http://www.geo.gov.ua/agentstvo-ssha-z-mizhnarodnogo-rozvitku-stvorit-dlya-ukra%20%D1%97ni-sxovishhe-geologichno%D1%97-informaci%D1%97-golova-derzhgeonadr/>

Нафта

Стаття 337 Угоди про асоціацію в частині інформування і захисту споживачів від нечесних методів ціноутворення, а також забезпечення доступу до енергоресурсів для споживачів, зокрема найбільш вразливих верств населення

30 вересня 2019 року на Урядовому порталі оприлюднено Програму діяльності Кабінету Міністрів України, ціль 9.6 якої передбачає зниження ціни енергетичних товарів: «Ні в кого не має бути можливості диктувати свої ціни. Паливно-енергетичний сектор має чітко реагувати на світові тенденції до зниження вартості енергетичних ресурсів». Критеріями досягнення цієї цілі визначені: «Зниження ціни енергетичних товарів до їх справедливої та прозоро сформованої вартості» і «Зменшення кількості домогосподарств, що перебувають за межею енергетичної бідності»²⁰¹.

²⁰¹ <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainski-spozivaci-ta-ukrainskij-biznes-splacuat-spravedlivu-cinu-za-akisni-energeticni-tovari>

Бізнес-клімат

Ухвалено закон, що значно розширює межі сфери дії закону про державні закупівлі, відтак слід очікувати підвищення конкуренції в сегменті закупівель 50-200 тис грн. Також тривають точкові покращення для бізнес клімату вцілому, зокрема ВРУ працює над покращенням системи адміністрування податків, а НБУ ще знизив облікову ставку.

Статті 150, 153 про державні закупівлі (у частині імплементації окремих положень Директив 2014/24/ЄС, 2014/25/ЄС, 89/665/ЄЕС та 92/13/ЄЕС)

Законопроект №1076²⁰², норми якого передбачають посилення відповідальності у сфері закупівель, врегульовують питання закупівель під час виборчого процесу, введення поняття «спрощеної закупівлі», запровадження електронного каталогу для закупівель товарів і послуг на суми, від 50 тис. грн. до 200 тис. грн., ухвалений Верховною Радою України 19.09.2019 та направлений на підпис Президенту України.

Стаття 378-379 щодо створення сприятливих умов для ведення бізнесу

Кредитне рейтингове агентство Standard & Poor's підвищило²⁰³ довгостроковий суверенний кредитний рейтинг України в іноземній та національній валютах до рівня «В» з «В-», а також рейтинг України за національною шкалою до рівня «uaA» з «uaBBB». Агентство також підтвердило короткостроковий суверенний кредитний рейтинг на рівні «В». Прогноз - стабільний.

З метою полегшення адміністрування податків Верховна Рада України:

13 вересня прийняла за основу проект № 1049²⁰⁴ і пов'язаний з ним проект № 1051²⁰⁵, які передбачають запровадження єдиного рахунку для сплати ЄСВ та ПДФО і Електронного кабінету, який підвищить рівень відкритості, прозорості і довіри платників податків до державних органів. 4 жовтня законопроекти було проголосовано, прийнято у другому читанні та в цілому.

Прийняла Закон «Про внесення змін до Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб» від 19.09.2019 №115-ІХ²⁰⁶. Мета Закону - сприяти спрощенню умов для ведення бізнесу, спрощенню адміністрування податку з доходів фізичних осіб та єдиного соціального внеску, зменшенню кількості та обсягу податкової звітності. Відповідні зміни внесені і до Податкового Кодексу Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб» від 19.09.2019 № 116-ІХ²⁰⁷.

В продовження політики пом'якшення монетарної політики, Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку до 16,5% річних з 6 вересня 2019 року²⁰⁸. Нагадаємо, в липні 2019 року після зниження облікова ставка була 17%.

Статті 381, 382 щодо прозорості видобувного сектору

Розпочато консультації щодо внесення змін до Закону про забезпечення прозорості у видобувних галузях. У першу чергу зміни пов'язані з оновленням міжнародного стандарту ІПВГ, також є необхідність деяких процедурних правок. Очікується, що перший проект змін до закону буде оприлюднено у жовтні-листопаді.

²⁰² http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66307

²⁰³ <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/kreditne-rejtingove-agentstvo-standard-poors-pidvishchilo-rejting-ukrayini-z-b-do-b-prognoz-yak-i-ranishe-stabilnij>

²⁰⁴ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66274

²⁰⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66281

²⁰⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-ix>

²⁰⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-ix>

²⁰⁸ <https://bank.gov.ua/news/all/rishennya-oblikova-stavka-2019-09-05>

Методологія

ДОДАТОК 1

Перелік статей Угоди про Асоціацію та директив, щодо яких здійснюється моніторинг

Група **«Електроенергетика та ядерна безпека»** проводить моніторинг та оцінку тем «електроенергія», «атомна енергетика», «вугілля» та «подолання наслідків Чорнобильської катастрофи». Це, зокрема, наступні Директиви:

Ст.269, Глава 11, Розділ IV, Директива 2009/72/ЄС (в частині ринку)

Ст.270, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС

Ст.271, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС

Ст. 273, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС, Директива 2009/72/ЄС

Ст. 274, Глава 11, Розділ IV, Регламент 714/2009/ЄС, Директива 2009/72/ЄС

Ст.305, Глава 14, Розділ IV, Директива 2009/72/ЄС, Директива 2005/89/ЄС

Ст.338, Глава 1, Розділ V

Договори про співпрацю з МФО

Ст.339, Глава 1, Розділ V, Вугільний ринок

Ст.342, Глава 1, Розділ V, Співпраця в атомній сфері, Директива Ради 2014/87, Директива Ради 2013/59/Євратом, Директива Ради 2006/117/Євратом

Ст.342, Глава 1, Розділ V, Співпраця в атомній сфері

Директива Європейського Парламенту і Ради 2005/89/ЄС від 18 січня 2006 року щодо заходів забезпечення надійності постачання електроенергії та інвестування в інфраструктуру.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1227/2011 від 25 жовтня 2011 року про добросовісність та прозорість на гуртовому ринку електроенергії.

Регламент Комісії (ЄС) № 838/2010 від 23 вересня 2010 року про настанови, що стосуються механізму компенсації операторам систем транскордонних передач електроенергії та спільного нормативного підходу до плати за передачу електроенергії.

Регламент Комісії (ЄС) № 543/2013 від 14 червня 2013 року про надання та оприлюднення даних на ринках електроенергії та про внесення змін і доповнень до додатка I до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 714/2009.

Регламент Комісії (ЄС) № 2016/1388 від 17 серпня 2016 року про встановлення мережевого кодексу приєднання електроустановок до мереж.

Регламент Комісії (ЄС) № 2016/631 від 14 квітня 2016 року про встановлення мережевого кодексу вимог до приєднання генераторів до мережі.

Регламент Комісії (ЄС) № 2016/1447 від 26 серпня 2016 року про встановлення мережевого кодексу вимог до приєднання до мережі систем постійного струму високої напруги і приєднаних на постійному струмі модулів енергоцентру.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1952 від 26 жовтня 2016 року про європейську статистику цін на природний газ та електроенергію та про скасування Директиви 2008/92/ЄС.

Директива Ради 2013/59/Євратом від 5 грудня 2013 року про встановлення основних норм безпеки для захисту від загроз, зумовлених впливом іонізуючого випромінювання, і скасування директив 89/618/Євратом, 90/641/Євратом, 96/29/Євратом, 97/43/Євратом і 2003/122/Євратом. Графік: положення Директиви необхідно імплементувати протягом 4 років після набуття чинності цією Угодою.

Методологія

Директива Ради 2006/117/Євратом від 20 листопада 2006 року про нагляд та контроль за перевезеннями радіоактивних відходів та відпрацьованого палива. Графік: положення Директиви необхідно імплементувати протягом 2 років після набуття чинності цією Угодою.

Директива Ради 2009/71/Євратом від 25 червня 2009 року про встановлення рамок Співтовариства для ядерної безпеки ядерних установок. Графік: положення Директиви необхідно імплементувати протягом 3 років після набуття чинності цією Угодою.

Директива Ради 2014/87/Євратом від 8 липня 2014 року про внесення змін і доповнень до Директиви 2009/71/Євратом про встановлення рамок Співтовариства для ядерної безпеки ядерних установок. Графік: положення Директиви необхідно імплементувати протягом 3 років після набуття чинності цією Угодою.

Директива Ради 2011/70/Євратом від 19 липня 2011 року про встановлення рамок Співтовариства для відповідального та безпечного поводження з відпрацьованим паливом та радіоактивними відходами. Графік: положення Директиви необхідно імплементувати протягом 3 років після набуття чинності цією Угодою.

Група **«Газ»** проводить моніторинг та оцінку тем «газ», зокрема, імплементацию наступних положень:
Статті 338, 341, Додаток XXVII-В (частина 1), Директива 2009/73/ЄС (в частині ринку)
Додаток XXVII-В (частина 2), Директива 94/22/ЄС + статті 279-280 (доступ та здійснення діяльності з розвідки та видобування газу)
Статті 338, 341, Додаток XXVII-В (частина 1), Регламент (ЄС) № 715/2009, Регламент Комісії (ЄС) № 2017/460 + Додаток XXVII-В (частина 2), Регламент Комісії (ЄС) № 312/2014
Статті 338, 341, Додаток XXVII-В (частина 1), Директива 2004/67/ЄС + Додаток XXVI (дія "Механізму раннього попередження"), статті 275 (несанкціонований відбір), 276 (збої у постачанні), 309 та 314 (вирішення спорів)
Глава 11 "Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями" - зокрема статті 269 (ціни на внутрішньому ринку), 270 (заборона подвійного ціноутворення), 271 (режими імпорту-експорту), 272 (режим транзиту) і 273-274 (транспортування, доступ до інфраструктури) + Додаток XXVII-В (частина 1), Регламент Комісії (ЄС) № 2015/703, Регламент Комісії (ЄС) № 2017/459

Група **«Енергоефективність та соціальні питання»** проводить моніторинг та оцінку імплементации наступних Директив:

Директива 2012/27/ЄС
Директива 2010/31/ЄС (із делегованим регламентом № 244/2012)
Регламент №2017/1369 (із делегованими регламентами № 518/2014, № 2017/254, № 1060/2010, № 65/2014, № 626/2011, № 874/2012, № 1059/2010, № 392/2012, № 1061/2010, № 665/2013, № 812/2013, № 811/2013, № 1062/2010, № 2015/1094, № 2015/1186, № 2015/1187 та Директивою 96/60/ЄС) Директива 2009/125/ЄС (із імплементацийними регламентами № 2016/2282, № 2016/2281, № 2015/1189, № 2015/1188, № 2015/1185, № 2015/1095, № 1253/2014, № 548/2014, № 66/2014, № 813/2013, № 814/2013, № 666/2013, № 617/2013, № 932/2012, № 622/2012, № 641/2009, № 547/2012, № 206/2012, № 327/2011, № 1016/2010, № 1015/2010, № 2015/1428, № 245/2009, № 1194/2012, № 244/2009, № 859/2009, № 347/2010, № 643/2009, № 642/2009, № 4/2014, № 640/2009, № 278/2009, № 107/2009, № 1275/2008, № 643/2009 та Директивою Ради 92/42/ЄС
Директива 2009/72/ЄС (в частині соціальних питань)
Директива 2009/73/ЄС (в частині соціальних питань)
Статті 338, 341 Угоди про асоціацію

Група **«Довкілля та відновлювальні джерела енергії»** проводить моніторинг та оцінку імплементации наступних Директив:

Методологія

Стаття 363, Директива 2011/92/ЄС)
Стаття 363, Директива 2001/42/ЄС
Стаття 363, Директива 2003/4/ЄС
Стаття 363, Директива 2003/35/ЄС
Директиви 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС
Стаття 363, Директива 2008/50/ЄС
Стаття 363, Директива 1999/32/ЄС
Стаття 363, Директива 2009/147/ЄС
Стаття 363, Директива 2010/75/ЄС
Стаття 338, Директива 2009/28/ЄС

Група «**Нафта**» проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

Директива 2009/119/ЄС
Директива 94/22/ЄС
Директива 98/70/ЄС

Стаття 274 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 275 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 276 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 279 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 280 Глави 11 Угоди про асоціацію (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями)
Стаття 337 Угоди про асоціацію
Стаття 338 Угоди про асоціацію
Стаття 339 Угоди про асоціацію
Стаття 363, Директива 94/63/ЄС

Група «**Бізнес клімат**» проводить моніторинг та оцінку імплементації наступних Директив:

Стаття 27, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 28, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 29, Глава 1, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 88, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 93, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Статті 97-102, Глава 6 Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 104, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 105, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 107, Глава 6, Розділ IV Угоди про асоціацію
Статті 144-147, Глава 7, Розділ IV Угоди про асоціацію
Глава 8, Розділ IV Угоди про асоціацію та Директива 2014/25/ЄС
Стаття 255, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 256, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 258, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 263, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 267, Глава 10, Розділ IV Угоди про асоціацію
Стаття 277, Глава 11, Розділ IV Угоди про асоціацію та Директиви 2009/72/ЄС і 2009/73/ЄС (в частинах про Регуляторний орган)
Статті 355-359, Глава 5, Розділ V Угоди про асоціацію та Директива 2008/92/ЄС
Стаття 379, Глава 10, Розділ V Угоди про асоціацію

ДОДАТОК 2

Глосарій (стислий опис) актів законодавства ЄС, щодо яких здійснюється моніторинг

Група «Газ»

Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, що замінює Директиву 2003/55/ЄС

Директива спрямована на запровадження спільних правил для передачі, розподілу, постачання та зберігання природного газу. Вона стосується природного газу, скрапленого природного газу (СПГ), біогазу та газу з біомаси. Правила функціонування сектора спрямовані на розвиток конкурентного, безпечного й екологічно стійкого ринку. Обов'язковою є вимога щодо відокремлення операторів системи транспортування (TSO) від функцій з його постачання в рамках вертикально-інтегрованих підприємств. Країни-члени ЄС повинні забезпечити, щоб усі споживачі мали право вибрати постачальника газу і могли його легко змінити протягом щонайдовше 3-х тижнів. Водночас, країни-члени ЄС можуть накладати на постачальників, що продають газ домогосподарствам (населенню), зобов'язання у питаннях безпеки і надійності постачань, регулярності та якості послуг, цін, охорони навколишнього середовища та енергоефективності.

Регламент 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу, що замінює Регламент 1775/2005

Регламент встановлює єдині механізми правил доступу до газотранспортних систем, LNG-терміналів та сховищ, беручи до уваги спеціальні характеристики національних і регіональних ринків. Документ прописує процедуру сертифікації оператора системи транспортування, а також розробки, узгодження, імплементації мережевих кодексів (за участі Європейської мережі операторів транспортування газу ENTSOG). Ключова мета – забезпечити для всіх учасників ринку газу вільний та недискримінаційний доступ до відповідних об'єктів інфраструктури та їх потужностей.

Директива 2004/67/ЄС про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу

Директива вимагає провадити загальну, прозору і недискримінаційну політику із безпеки постачання, сумісну з вимогами конкурентного ринку, а також визначити ролі та обов'язки учасників ринку (у тому числі в надзвичайних ситуаціях). Уряд має визначити мінімальні стандарти безпеки постачання газу, яких повинні дотримуватися гравці ринку, підготувати і оновлювати план надзвичайних заходів, визначити категорію "вразливих споживачів" та забезпечити їм належний рівень захисту, налагодити взаємодію з Єврокомісією та іншими зацікавленими сторонами.

Регламент Комісії (ЄС) № 2015/703 про встановлення мережевого кодексу правил інтероперабельності та обміну даними

Кодекс забезпечує необхідну гармонізацію договорів про сполучення транскордонних газопроводів (interconnection agreements), принципів вимірювання кількісних та якісних характеристик газу, а також обміну інформацією між операторами суміжних систем. Узгоджені правила роботи газотранспортних систем застосовуються в усіх точках міжсистемних з'єднань та стосуються, серед іншого, правил щодо контролю потоків газу, метрінгу та алокації.

Регламент Комісії (ЄС) № 2017/459 про встановлення мережевого кодексу механізмів розподілу потужності в газотранспортних системах та про скасування Регламенту (ЄС) № 984/2013

Глосарій

Кодекс встановлює механізми розподілу потужності в газотранспортних системах, у тому числі для існуючої (технічної, вільної, об'єднаної) та додаткової потужності. Регламент визначає, як оператори суміжних систем мають співпрацювати для максимального використання потужностей, враховуючи загальні комерційні та технічні правила. Ці вимоги застосовуються в усіх точках міжсистемних з'єднань та можуть застосовуватись до точок входу/виходу з третіми країнами. Також вводяться нові вимоги щодо пропонування переривчастої потужності, правила та алгоритми проведення аукціонів для різних продуктів.

Регламент Комісії (ЄС) № 2017/460 про встановлення мережевого кодексу гармонізованих структур тарифу на транспортування газу

Кодекс визначає правила щодо застосування методології референтних цін, пов'язані з цим вимоги щодо консультацій та публікації, а також розрахунку цін резервування стандартних продуктів потужності. Серед іншого, він включає базову тарифну методичку – зважену на дистанцію і потужність (capacity weighted distance, CWD) вартість транспортування для кожної точки входу/виходу, які згруповані у кластери. Такий підхід має сприяти тарифам та методологіям, що використовуються для їх обчислення, які є прозорими, недискримінаційними, стимулюють торгівлю та конкуренцію, відображають фактичні понесені витрати, уникають перехресних субсидій, надають стимули для інвестицій.

Регламент Комісії (ЄС) № 312/2014 про встановлення мережевого кодексу балансування газу в газотранспортних системах

Кодекс встановлює правила балансування, включаючи процедури номінації, збори за небаланси, механізми розрахунків на денній основі, положення про операційне балансування. Основними елементами кодексу є впровадження: добового балансування та надання необхідної інформації, механізму торгівельних сповіщень, ринкових механізмів балансування та використання короткострокових стандартизованих продуктів, принципу нейтральності оператора ГТС щодо послуг балансування.

Директива 94/22/ЄС про умови надання і використання дозволів на пошуки, розвідування і видобування вуглеводнів

Набір загальних правил вводиться з метою забезпечення недискримінаційного доступу до розвідки, дослідження і видобутку вуглеводневої сировини. Ці об'єктивні та прозорі правила допомагають зміцнити інтеграцію внутрішнього ринку, сприяти більшій конкуренції в ньому і підвищити безпеку поставок. Директива передбачає запровадження правил, які забезпечуватимуть:

- рівні умови для отримання дозволів на пошук, розвідування та видобуток вуглеводнів всім організаціям, які мають у своєму розпорядженні необхідні ресурси;
- надання зазначених дозволів на підставі об'єктивних, опублікованих критеріїв;
- завчасне доведення до відома всіх організацій, які беруть участь у встановлених процедурах, усієї необхідної інформації.

Група «Електроенергетика та ядерна безпека»

Директива Ради 2014/87/Євратом, яка вносить зміни до Директив 2009/71/Євратом, що встановлює основи з ядерної безпеки ядерних установок.

Глосарій

(Далі опис завдань Директив 2009/71 вже зі змінами внесеними Директивою 2014/87/)

Завданням Директиви є встановлення основ Співтовариства по підтримці і подальшому зміцненню ядерної безпеки та її регулювання, а також прийняття необхідних заходів для того, щоб держави-члени ЄС затвердили відповідні національні положення з метою забезпечення підвищеного рівня безпеки населення і працівників від небезпечного впливу іонізуючих випромінювань, джерелом яких є ядерні установки. Директива застосовується до будь-якої ядерної установки для мирних цілей, що підлягає ліцензуванню.

Директива Ради 2013/59/Євратом щодо основних норми безпеки для захисту від небезпеки, яка виникає від іонізуючої радіації.

Директива запроваджує єдині основні норми безпеки для захисту здоров'я осіб, які піддаються впливу професійного опромінення, опромінення у медичних цілях, а також опромінення населення, і направлена проти небезпек, пов'язаних з іонізуючим випромінюванням. Директива стосується будь-якої ситуації планового, існуючого або надзвичайного опромінення, що пов'язане з ризиком впливу іонізуючої радіації. Зокрема, Директива стосується виробництва, виготовлення, переробки, обробки, утилізації, використання, накопичування, зберігання, перевезення, імпорту, та експорту із Співтовариства радіоактивних матеріалів; виробництва та експлуатації електроустаткування, яке випромінює іонізуючу радіацію; людської діяльності, що передбачає наявність природних джерел радіації, які призводять до значного підвищення опромінення працівників або населення; впливу внутрішнього опромінення на працівників або населення, зовнішнього випромінювання від будівельних матеріалів, а також випадків довгострокового опромінювання, спричинене наслідками надзвичайних ситуацій або людської діяльності; готовності та планування заходів по реагуванню і керуванню ситуаціями надзвичайного опромінення з метою захисту здоров'я населення або працівників.

Директива 2009/72/ЄС щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС

Директива запроваджує єдині правила для генерації, передачі, розподілу та постачання електроенергії. Вона також встановлює зобов'язання щодо універсального обслуговування і прав споживачів, а також уточнює вимоги щодо конкуренції. Відкритий внутрішній ринок дозволяє усім громадянам вільно обирати своїх постачальників, а усім постачальникам вільно здійснювати постачання своїм клієнтам (свобода переміщення товарів, свобода заснування та свобода надання послуг). У той же час Директива містить більш посилені вимоги щодо відокремлення операторів системи передачі (TSO) в рамках вертикально-інтегрованих підприємств; додано положення щодо захисту прав споживачів; посилено та деталізовано функції та повноваження органів регулювання.

Регламент 714/2009/ЄС про умови доступу до мережі транскордонного обміну електричною енергією та скасовує Регламент 1228/2003

Регламент спрямований на встановлення правил для транскордонних обмінів електроенергією з метою підвищення конкуренції та гармонізації на внутрішньому ринку електроенергії. У порівнянні з попереднім Регламентом 1228/2003, Регламент містить додаткові положення щодо сертифікації оператора системи передачі (TSO), запровадження мережевих кодексів, оприлюднення інформації системним оператором. Він також визначає, що Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії (ENTSO) відповідає за управління системою передачі електроенергії для забезпечення можливості торгівлі і постачання електроенергії через кордони в межах ЄС.

Директива 2005/89/ЄС щодо заходів із забезпечення безпеки постачання електроенергії та інвестицій в інфраструктуру

Директива встановлює заходи, які покликані забезпечити безпеку постачання електроенергії, що гарантуватиме належне функціонування внутрішнього ринку електроенергії ЄС, адекватний рівень

Глосарій

взаємозв'язку (interconnection) між країнами-членами, достатній рівень потужності генерації та баланс між постачанням та споживанням. Країни-члени ЄС повинні визначити загальні, прозорі, недискримінаційні політики з безпеки постачання електроенергії, що відповідають вимогам конкурентного ринку електроенергії. Вони повинні визначити та опублікувати ролі та відповідальності відповідальних органів влади та різних учасників ринку. Вживаючи ці заходи, країни-члени повинні гарантувати безперервність постачання електроенергії, вивчати можливості для транскордонної співпраці в частині безпеки постачання, знизити довгострокові ефекти від зростаючого попиту, забезпечувати диверсифікацію в генерації електроенергії, просувати енергоефективність та використання нових технологій, забезпечити постійне оновлення мереж.

Директива № 96/29/Євратом щодо основ стандартів безпеки для захисту здоров'я робітників та громадян в цілому від загрози, що виникає від іонізуючого випромінювання

Завданням Директиви є встановити єдині базові стандарти безпеки, щоб захистити здоров'я працівників та громадян в цілому від загрози іонізуючого випромінювання. Директива має застосовуватись у всіх випадках, які передбачають ризик від такого випромінювання, що виходить від штучного джерела, або від природного джерела у випадках, коли природні радіонукліди оцінюються з точки зору їх радіоактивності, поділу тощо. Директива також застосовується у роботі, яка пов'язана з наявністю природних джерел випромінювання і призводить до суттєвого зростання опромінення робітників або окремих громадян.

Директива 2006/117/Євратом щодо нагляду і контролю за перевезенням радіоактивних відходів і відпрацьованого ядерного палива

Директива дозволяє перевозити використане паливо між країнами ЄС для переробки, вимагає попередній дозвіл для переміщення радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива між кордонами, якщо це паливо відправляється з, через територію або до однієї з країн ЄС. Директива також передбачає, що поставки радіоактивних речовин мають бути повернуті в країну їх походження.

Директива 2003/122/Євратом щодо стандартів безпеки для захисту від радіації

Директива запроваджує більш жорсткі правила у роботі з «закритими радіоактивними джерелами», а також гармонізує підхід до цього питання на загальноєвропейському рівні. «Закритими радіоактивними джерелами» є невеликі обсяги радіоактивних матеріалів, які є постійно запечатані в капсулі, або зв'язані з нерадіоактивними матеріалами тощо (можуть використовуватись у медицині, наукових дослідженнях). Директива визначає правила для тих, хто зберігає такі матеріали, а також вимагає від країн-членів перелік конкретних кроків для поводження з ними.

Регламент (ЄС) 2019/943 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року про внутрішній ринок електроенергії регулює питання внутрішнього ринку електроенергії на основі 4-го Європейського о пакету «Чиста енергія для всіх».

Існуючий дизайн ринку електроенергії заснований на принципі «Третього енергетичного пакету», прийнятого в 2009 році. В результаті цього правила ринку були вдосконалені законодавством проти зловживання на ринку та імплементуючим законодавством, стосовно торгівлі електроенергією та правилами експлуатації мереж. Цей регламент прийнятий для адаптації існуючих ринкових до нових ринкових реалій, що дозволяють (або вимагають) вільно передавати електричну енергію туди, де вона є найбільш потрібною. Енергія передається із врахуванням цінових сигналів, а можливості споживачів розширюються, і вони можуть отримати максимальну вигоду від транскордонної торгівлі та конкуренції. Все це надає вірних сигналів та стимулів для залучення необхідних інвестицій для декарбонізації європейської енергетичної системи. Регламент також визначає умови доступу до ринку для ВДЕ, їх взаємодію з системами накопичення і зберігання електроенергії, а також деталізує механізм управління попитом для потреб балансування.

Глосарій

Директива (ЄС) 2019/944 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року про загальні правила внутрішнього ринку, спрямовані на вдосконалення регуляторної бази ЄС, що регулює внутрішній ринок електроенергії, спрямована на усунення існуючих перешкод на шляху до впровадження внутрішнього ринку електроенергії та подолання поточних проблем роздроблених національних ринків, які все ще часто характеризуються високим ступенем регуляторних втручань.

Директива (ЄС) 2019/944 щодо загальних правил внутрішнього ринку електроенергії є частиною всеохоплюючого оновлення рамкової політики з енергетики ЄС з метою сприяння переходу від викопного палива до чистої енергії та виконання зобов'язань ЄС щодо зменшення викидів парникового газу згідно з Паризькою угодою. Крім вирішення нових викликів, ця Директива спрямована на усунення існуючих перешкод на шляху до створення внутрішнього ринку електроенергії ЄС. Вдосконалена регуляторна база повинна сприяти подоланню поточних проблем роздроблених національних ринків, які все ще часто визначаються високим ступенем регуляторних втручань. Такі втручання призвели до перешкод на шляху постачання електроенергії на рівних умовах, а також до більших витрат порівняно з рішеннями, заснованими на транскордонному співробітництві та ринкових принципах.

Регламент (ЄС) 2019/941 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року щодо готовності до ризиків в електроенергетичному секторі має на меті забезпечення того, щоб усі держави-члени створили відповідні інструменти для запобігання, підготовки та управління кризовими ситуаціями з електроенергетиці .

Один з документів «зимового» енергетичного пакета 2016 року. Регламент замінює директиву 2005/89 / ЄС 18.01.2006 і встановлює правила запобігання та подолання кризи в енергосистемі на випадок стихійного лиха, наприклад, екстремальних погодних умов, перебоїв поставок палива або кібератак. Для підвищення надійності європейської електроенергетичної системи кожна країна зобов'язана підготувати План дій в аварійній ситуації для забезпечення готовності рішення непередбачених проблем в тісній співпраці з сусідніми країнами.

Регламент (ЄС) 2019/942 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року про створення Агентства Європейського Союзу з питань співробітництва енергетичних регуляторів. Для більш ефективного нагляду за інтегрованим ринком та транскордонною інфраструктурою агентство має мати більше повноважень.

Відповідно до Регламенту (ЄС) 2019/942 Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2019 року про створення Агенції Європейського Союзу з питань співробітництва енергетичних регуляторів (другий Регламент ACER), метою ACER є надання допомоги регулюючим органам згаданим у статті 57 Директиви (ЄС) 2019/944 та статті 39 Директиви 2009/73 / ЄС під час виконання на рівні Союзу регуляторних завдань, що виконуються в державах-членах, та, за необхідності, координувати свої дії та здійснювати посередництво і врегулювати між ними розбіжності. Завдання ACER також включають сприяння створенню високоякісних загальних регуляторних та наглядових практик, таким чином сприяючи послідовному, ефективному та ефективному застосуванню законодавства Європейського Союзу для досягнення кліматичних та енергетичних цілей Союзу. Другий Регламент ACER чітко визначає, що ACER діє в інтересах Європейського Союзу та приймає самостійні рішення, незалежно від приватних та корпоративних інтересів.

Група «Енергоефективність та соціальні питання»

Директива 2010/30/ЄС про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами

Директива регламентує маркування електричних продуктів та надання споживачам інформації щодо споживання ними енергії. Вона застосовується до продуктів, які можуть мати прямий або опосередкований вплив на споживання енергії та інших ресурсів під час використання. При розміщенні на ринку продуктів, постачальники забезпечують, щоб вони мали етикетку, що містить інформацію про його споживання електричної енергії або інших видів енергії. Постачальники повинні також надавати

Глосарій

технічну документацію, включаючи: загальний опис продукту, результати проектних розрахунків, протоколи випробувань, довідку, що дозволяє ідентифікувати аналогічні моделі. Технічна документація повинна бути доступна протягом п'яти років. Постачальники повинні надавати дистриб'юторам позначки та інформацію про продукти безкоштовно, а останні повинні розміщувати етикетки таким чином, що їх було чітко видно.

Директива 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель

Директива спрямована на підвищення енергетичної ефективності будівель в ЄС з урахуванням різних кліматичних і місцевих умов. Вона встановлює мінімальні вимоги, загальну методологію й охоплює енергію, що використовується для опалення, гарячого водопостачання, охолодження, вентиляції та освітлення. Національні органи влади повинні встановити обґрунтовані мінімальні вимоги до енергетичної ефективності, які повинні переглядатися щонайдовше кожні 5 років. Вони також ведуть систему сертифікації ефективності використання енергії. Сертифікати надають інформацію для потенційних покупців або орендарів щодо споживання енергії приміщеннями, а також рекомендації щодо його раціонального зменшення.

Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність, яка змінює Директиви 2009/125/ЄС та 2010/30/EU і скасовує Директиви 2004/8/ЄС та 2006/32/ЄС

Директива встановлює набір обов'язкових заходів, що мають допомогти ЄС досягти цільового рівня енергоефективності у 20% до 2020 року. Серед таких заходів:

- щорічна економія енергії у 1,5% за рахунок реалізації операторами розподільчих мереж, постачальниками заходів з підвищення енергоефективності;
- підвищення ефективності систем опалення, установка вікон з подвійним склінням або ізоляція дахів;
- придбання бюджетними органами енергоефективних будівель, продуктів і послуг;
- щорічне здійснення бюджетними органами енергомодернізації щонайменше 3% площі будівель, якими вони володіють або які займають;
- розширення прав і можливостей споживачів у сфері енергоменеджменту, що включає в себе легкий і безоплатний доступ до даних про фактичне споживання за рахунок індивідуального обліку;
- національні стимули для малих і середніх підприємств пройти енергоаудит, обов'язковий для великих компаній;
- моніторинг рівня ефективності нових потужностей з виробництва енергії.

Група «Довкілля та відновлювальні джерела енергії»

Директива 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація)

Директивою впроваджується важливий інструмент екологічної політики – оцінка впливу на довкілля. Основне завдання – забезпечити, щоб проекти, які можуть мати значні наслідки для довкілля (внаслідок, зокрема, їх природи, розміру чи місця розміщення), були об'єктом згоди на розробку (дозволу) та об'єктом оцінки їх наслідків для довкілля. Директива містить два переліки проектів, які є об'єктами оцінки впливу на довкілля (від атомних електростанцій, газопроводів тощо до великих свиноферм). Важливим елементом є жорсткі вимоги щодо гласності, у тому числі щодо участі громадськості у процесі оцінки впливу на довкілля.

Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище

Директивою впроваджується важливий інструмент екологічної політики – стратегічна екологічна оцінка. Для певних державних планів та програм під час їх підготовки повинна проводитись оцінка впливу їх реалізації на довкілля. Така оцінка включає розробку звіту про стратегічну екологічну оцінку

Глосарій

(з детальною інформацією щодо можливого значного впливу на довкілля та доцільних альтернативних варіантів), а також проведення консультацій з зацікавленими державними органами та громадськістю. У випадку ймовірного транскордонного впливу, повинна проводитись транскордонна оцінка та консультації.

Директива 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації та про скасування Директиви №90/313/ЄЕС

Директива забезпечує імплементацію тих положень Оргуської конвенції, що стосуються доступу громадськості до екологічної інформації. Громадянам має бути гарантовано доступ до екологічної інформації, якою володіють органи державної влади, – як на вимогу, так і через активне її поширення. Інформація на запит повинна надаватись принаймні через місяць від дня звернення. В наданні інформації можна відмовити, якщо запит є нераціональним, надто загальним, стосується ще не завершеного документу, або стосується внутрішньої комунікації.

Директива 2003/35/ЄС про забезпечення участі громадськості у підготовці окремих планів та програм, що стосуються навколишнього середовища, та внесення змін та доповнень до Директив №85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС про участь громадськості та доступ до правосуддя

Директива забезпечує імплементацію тих положень Оргуської конвенції, що стосуються участі громадськості та доступу до правосуддя. Директива передбачає вимоги щодо встановлення механізму інформування громадськості, проведення консультацій з громадськістю та врахування зауважень та пропозицій громадськості у процесі прийняття рішень. Держава повинна забезпечити надання громадськості ефективних можливостей на ранньому етапі брати участь у підготовці, внесенні змін чи перегляді планів або програм, які необхідно розробити відповідно до положень, наведених у Додатку I до Директиви.

Директива 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи

Мета Директиви – встановити стандарти якості атмосферного повітря та управління якістю атмосферного повітря. Для цього визначається верхня та нижня межі оцінки, цільових та граничних значень, а також мети щодо зменшення впливу твердих часток, визначаються та класифікуються зони та агломерації, встановлюється система інформування громадськості та система оцінки якості атмосферного повітря відносно забруднювачів. Для зон та агломерацій, де існує ризик перевищення допустимих меж забруднення встановлюються короткострокові плани дій.

Директива 1999/32/ЄС про зменшення вмісту сірки у деяких видах рідкого палива та внесення змін і доповнень до Директиви 93/12/ЄС зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003 та Директивою 2005/33/ЄС

Метою директиви є зменшення викидів діоксиду сірки, які утворюються при спалюванні окремих типів рідкого палива і, таким чином, зменшення шкідливого впливу на людину і навколишнє середовище. Директива встановлює максимальний вміст сірки у важкому мазуті, газойлі та судновому паливі. Вона також визначає методи, які повинні застосовуватися для відбору проб і аналізу вмісту сірки в паливі для того, щоб перевірити дотримання вимог.

Директива 2009/147/ЄС про захист диких птахів (ст. 4.2)

Загальною метою Директиви є збереження популяції усіх видів диких птахів, які природно проживають на європейській території держав-членів ЄС. Механізм захисту диких птахів передбачає охорону середовищ існування (оселищ); захист та використання птахів; попередження шкоди від інвазійних видів; дослідження та звітування. Відповідно до статті 4.2, необхідно створити спеціальні природоохоронні території (СПТ) на підставі орнітологічних критеріїв. Також потрібно вживати заходів

Глосарій

для захисту мігруючих видів птахів, що постійно трапляються на території держави, особливо на водно-болотних угіддях.

Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень)

Для контролю промислових викидів, ЄС розробив загальну систему, що базується на наданні інтегрованого дозволу. Директива вимагає використовувати систему інтегрованого дозволу для видів діяльності, зазначених у Додатку I до неї. Усі установки, що регулюються Директивою, повинні запобігати чи зменшувати забруднення шляхом використання найкращих доступних технологій, ефективного використання енергії, запобігання утворенню та управління відходами. Прозорість процедури видачі інтегрованого дозволу забезпечується участю у ній громадськості.

Директива 2009/28/ЄС про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел та якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС

Директива передбачає встановлення обов'язкових національних цілей для частки енергії з ВДЕ в загальному енергобалансі, які формуються на основі статистичних даних та потенціалу кожної країни. Такі цілі мають до 2020 року забезпечити досягнення 20% частки з ВДЕ в загальному енергоспоживанні країн-членів ЄС та країн, які є сторонами Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, та 10% частки цього типу енергії в транспортному секторі. Директивою, зокрема, встановлюються правила щодо спільних проектів між державами-членами ЄС та третіми країнами у галузі "зеленої" енергетики та правила доступу до мереж електропостачання для виробництва енергії з ВДЕ.

Група «Нафта»

Директива 2009/119/ЄС стосовно накладення на держав-членів ЄС зобов'язання щодо підтримки мінімальних запасів сирої нафти та/чи нафтопродуктів

Директива встановлює правила, спрямовані на забезпечення високого рівня безпеки поставок нафти в Співтоваристві через надійні і прозорі механізми, засновані на солідарності між державами-членами ЄС. Передбачається прийняття законів, підзаконних актів та адміністративних положень для забезпечення збереження на постійних засадах загального рівня резервів сирої нафти та/або нафтопродуктів, що був би еквівалентним або 90 дням середньодобового значення імпорту, або 61 дням середнього внутрішнього добового споживання.

Директива 98/70/ЄС про якість бензину та дизельного палива

ЄС ввів правила, що забороняють бензин зі свинцем і обмежують кількість сірки в дизельному паливі з метою поліпшення якості повітря і скорочення викидів парникових газів. Ця Директива встановлює технічні вимоги, які повинні застосовуватися на бензин, дизельне паливо і біопаливо що використовується в автомобільному транспорті, а також газових масел, які використовуються для недорожньої мобільної техніки. Окрім заборони продажу етилованого бензину, держави-члени ЄС повинні провести оцінку національного споживання палива, прийняти законодавство та визначити уповноважений орган (органи) для встановлення системи моніторингу за якістю палива.

Директива 94/63/ЄС про контроль викидів летючих органічних сполук (ЛОС), що виникають зі сховищ нафти та при її транспортуванні з терміналів до сервісних станцій зі змінами та доповненнями, внесеними Регламентом 1882/2003²⁰⁹

Директива передбачає взяття на облік усіх нафтобаз, призначених для зберігання, наливання та зливання нафтопродуктів, встановлення на них технічних засобів для зменшення викидів ЛОС із

²⁰⁹ Офіційний переклад містить значну кількість помилок, що виникли внаслідок неточного перекладу. У цьому глосарії назва Директиви подається відповідно до офіційного перекладу.

Глосарій

резервуарів із нафтопродуктами, приведення у відповідність до установлених вимог усіх стаціонарних резервуарів, залізничних, морських, автомобільних цистерн, а також пристроїв для наливання та зливання нафтопродуктів.

Директива 94/22/ЄС про умови надання і використання дозволу на розвідування, розробку і виробництво вуглеводнів

Набір загальних правил вводиться з метою забезпечення недискримінаційного доступу до розвідки, дослідження і видобутку вуглеводневої сировини. Ці об'єктивні та прозорі правила допомагають зміцнити інтеграцію внутрішнього ринку, сприяти більшій конкуренції в ньому і підвищити безпеку поставок. Директива передбачає запровадження правил, які забезпечуватимуть:

- рівні умови для отримання дозволів на пошук, розвідування та видобуток вуглеводнів всім організаціям, які мають у своєму розпорядженні необхідні ресурси;
- надання зазначених дозволів на підставі об'єктивних, опублікованих критеріїв;
- завчасне доведення до відома всіх організацій, які беруть участь у встановлених процедурах, усієї необхідної інформації.

Група «Бізнес клімат»

Директива 2014/25/ЄС щодо закупівель юридичними особами, які працюють у секторі енергетики та така, що скасовує Директиву 2004/17/ЄС від 18 квітня 2016 року

Спрямована на забезпечення відкритості ринку, а також справедливого здійснення закупівель, зокрема у секторі енергетики: добування (виробництва), транспортування та розподілу газу, тепла, електроенергії.

Директива 2009/72/ЄС щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії та така, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС

Передбачає імплементацію законодавства про ринок електроенергії, згідно якого електроенергія є "енергетичним товаром", який купується/продається/виробляється/транспортується/зберігається. Вказані операції можуть виконувати на рівних конкурентних умовах всі ліцензовані підприємства. Також держава забезпечує недискримінаційний доступ до наявної інфраструктури, створює виробникам електроенергії сприятливі умови для інвестування у нові види енергії (вітер, сонце та ін.)

Директива 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, що замінює Директиву 2003/55/ЄС

Передбачає імплементацію законодавства про ринок газу, згідно якого газ є "енергетичним товаром", який купується/продається/виробляється/транспортується/зберігається. Вказані операції можуть виконувати на рівних конкурентних умовах всі ліцензовані підприємства. Також держава забезпечує недискримінаційний доступ підприємствам до розподільчих мереж, газових сховищ та магістральних мереж газопроводів.

Директива 2008/92/ЄС стосовно процедури Співтовариства для вдосконалення цін на газ та електроенергію для кінцевих промислових споживачів

Згідно неї мають бути впроваджені відкриті загальнодоступні механізми інформування про ціни на енергоресурси для споживачів. Також має бути спеціально розроблена методика та впроваджений механізм збору відповідної інформації про ціни на газ та електроенергію.